

TEHTÄVÄ 483: IHMISEN PELASTAMINEN VEDESTÄ

Koulutusmateriaali poliisin pintapelastustilanteisiin

Vili Pekari

11/2016

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Vili Pekari	Poliisi (AMK) / 2014-1	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Tehtävä 483: Ihmisen pelastaminen vedestä - Koulutusmateriaali poliisin pintapelastustilanteisiin	Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi	Opinnäytetyön muoto	
Juha-Matti Huhta, Timo Korander	Kehittämistyö, toiminnallinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä		
<p>Tässä opinnäytetyössä käydään läpi poliisin toimintaa pintapelastustilanteissa. Poliiseja ei ole koulutettu ihmisten pelastamiseen vedestä, mutta silti poliisi on joskus ensimmäisenä viranomaisena paikalla, kun ihminen on joutunut veden varaan ja tarvitsee apua. Pintapelastustilanteet saattavat tulla poliiseille vastaan partioinnin aikana, hätäkeskuksen antaman 483-tehtävän muodossa tai muiden tehtävien yhteydessä.</p> <p>Poliisin suorittamia pintapelastuksia ei ole tutkittu aikaisemmin millään tavalla. Työn tiedonkeruu on tapahtunut kirjallisten lähteiden, asiantuntijahaastattelujen ja julkisten tilastojen avulla. Käytännön kokemuksia ja teoriatietoa yhdistelemällä opinnäytetyö pyrkii luomaan pelastusviranomaisia palvelevan ja ihmishenkiä pelastavan poliisin toimintamallin pintapelastustilanteita varten. Työssä esitetyt toimintamallit on rakennettu hengenpelastuksen perusteiden, pelastusviranomaisten toiveiden ja poliisien kokemusten ympärille.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on ihmishenkien pelastaminen, työturvallisuuden kehittäminen ja viranomaisyhteistyön tehostaminen. Tavoitteisiin päästään opettamalla poliiseille teoriatasolla hengenpelastuksen perusteita ja toimintaa pintapelastustilanteissa. Työ antaa poliisipartiolle käytännön ohjeita pintapelastuksen riskien ja kiireellisyyden arviointiin, tehtävänjakoon partion välillä sekä vaadittaviin toimenpiteisiin, jotta pintapelastus olisi mahdollisimman turvallista ja tehokasta. Työn liitteenä on poliiseille suunnattu, esiteltäväksi tarkoitettu koulutusmateriaali poliisin pintapelastustilanteita varten.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
53 + 24 liitesivua	Marraskuu 2016	Amk2014ONT
Avainsanat		
pintapelastus, hengenpelastus, hukkuminen, poliisi, työturvallisuus, viranomaisyhteistyö, yleinen järjestys ja turvallisuus, kehittämistyö		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Opinnäytetyön tavoite	4
2 TEORIAOSUUS	5
2.1 Käsitteet	5
2.2 Hukkuminen.....	5
2.2.1 Miltä hukkuminen näyttää?	7
2.3 Hukkumistilastot	8
3 HENGENPELASTUKSEN PERUSTEET.....	12
3.1 HRAP	12
3.2 Pelastushyppy	13
3.3 Pelastusuinti	13
3.4 Hallintaote ja voimankäyttö vedessä	13
3.5 Sukeltaminen	15
3.6 Kuljetus vedessä	15
3.7 Apuvälineen käyttäminen	16
4 ENSIAPU	17
4.1 Kasvoille puhaltaminen jo vedessä.....	17
4.2 Hukkuneen elvytys	18
5 PINTAPELASTUS JA POLIISI.....	19
5.1 Lainsäädäntö ja sen tulkinta.....	19
5.2 Poliisin pintapelastustehtävät.....	20
5.3 Poliisin uimataitotesti vs. uimavalvojan testiuinti	24
6 POLIISIN TOIMINTA PINTAPELASTUSTILANTEISSA.....	25
6.1 Päätöksen tekeminen.....	25
6.1.1 Riskien arviointi	26
6.1.2 Kiireellisyyden arviointi	27
6.1.3 Kokonaisarvio ja päätös.....	29
6.2 Tehtävänjako partiossa	29
6.2.1 Pelastajan tehtävät	29
6.2.2 Avustajan tehtävät	30
6.3 Pintapelastuksen suorittamatta jättäminen.....	30
6.3.1 Paikanmäärittäminen	31
6.4 Esimerkkitalanteiden työnjako	32

6.4.1	Hätäntynyt henkilö pinnalla.....	32
6.4.2	Uhri vajoaa pinnan alle kesken pelastuksen	32
6.4.3	Uhri tajuissaan pinnalla – vesipelastusta ei suoriteta	33
6.4.4	Pinnan alle vajonneen sijainnista ei ole tarkkaa tietoa	33
7	POLIISIN KOHTAAMAT ERITYISOLOSUHTEET.....	34
7.1	Satamaolosuhteet	34
7.2	Itsetuhoiset henkilöt.....	34
7.3	Hypotermia	36
7.3.1	Suojaava hypotermia	37
7.3.2	Kylmään veteen putoaminen	37
7.3.3	Uiminen kylmässä vedessä.....	38
7.4	Poliisien kokemat esimerkkitilanteet	39
8	VIRANOMAISYHTEISTYÖ.....	41
8.1	Mitä viranomaisia pintapelastustilanteisiin hälytetään?	41
8.2	Pelastuslaitokset.....	42
8.3	Viestintä ja pelastuslaitosta palveleva toiminta	43
8.4	Kuka pintapelastustilannetta johtaa?	44
9	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA ARVIOINTI.....	45
9.1	Toteutustapa.....	45
9.2	Koulutusmateriaali ja tiedon levittäminen	45
9.3	Aineiston hankinta	46
9.4	Tekemiseen liittyvät haasteet ja niiden ratkaisut	47
9.5	Ammatillinen kasvu ja kehitys	48
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	49
	LÄHTEET	50
	LIITTEET.....	53

1 JOHDANTO

Poliisi pyrkii vähentämään hukkumiskuolemien määrää ennaltaehkäisevästi valistamalla ihmisiä turvalliseen vedellä liikkumiseen muiden sidosryhmien kanssa. Venepoliisi huolehtii vesiliikenteen valvonnasta ja autopartiot puuttuvat partioinnin yhteydessä riskikäyttäytymisiin vesien äärellä. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 113). Ennaltaehkäisevän työn lisäksi poliisipartioita hälytetään tehtäville, joissa henkilö on joutunut veden varaan ja tarvitsee apua.

Minkä tahansa hälytysajoneuvon saapuessa ihmisen pelastustehtävälle, kansalaiset olettavat, että pelastus tehdään välittömästi. Poliisia ei ole koulutettu ihmisen pelastamiseen vedestä, mutta poliisi on joskus ensimmäisenä viranomaisena paikalla, kun ihminen on joutunut veden varaan. Kaikilta poliiseilta vaaditaan uimataittoa poliisikoulutukseen hakiessa, mutta se ei kuitenkaan anna edellytyksiä pintapelastuksen nopeaan ja turvalliseen suorittamiseen. Pitäisikö poliisilta vaatia uimataidon lisäksi myös hengenpelastustaitoa?

Näkemykseni on, ettei yhdelläkään poliisilla ole, tai tule koskaan olemaan, täydellisiä valmiuksia pintapelastuksen turvalliseen suorittamiseen. Käytännössä ainoat henkilöt, jotka voivat pelastaa ihmisen turvallisesti vedestä ovat pelastuslaitoksien ja rajavartiolaitoksen pintapelastajat ja sukeltajat sekä meripelastusseurojen pintapelastajat. Näissä ammattikunnissa koulutetut ammattilaiset pystyvät tekemään pintapelastuksen asiaan kuuluvilla varusteilla ja välineillä, joita poliisilla ei ole käytössä. Tämän takia poliisin suorittamat pintapelastukset eroavat huomattavasti luonteeltaan muiden viranomaisten ammattimaisista pelastuksista.

Tämä opinnäytetyö käsittelee pintapelastustilanteita, joissa poliisi ainoana viranomaisena saattaa joutua pelastamaan ihmisen vedestä tilanteen kiireellisyyden vuoksi. Käyn läpi hengenpelastuksen perusteita ja poliisin vaihtoehtoisia toimintamalleja silloin kun poliisipartio joko pystyy tai ei kykene suorittamaan pintapelastusta. Eri toimintamallien läpikäymisen tarkoituksena on viranomaisyhteistyön tehostaminen poliisin ja pelastusviranomaisten välillä. Poliisipartion oikeaoppinen toiminta nopeuttaa pelastusviranomaisten pelastustoimenpiteiden aloitusta ja sitä kautta pelastaa ihmishenkiä.

Pintapelastustehtävä saattaa tulla poliisille hätäkeskuksen kautta 483-tehtävän muodossa, yllättäen partioinnin yhteydessä tai muun poliisitehtävän yhteydessä. Lisäksi poliisin kohtaamat itsetuhoiset henkilöt ja päihteiden vaikutuksen alaisena olevat henkilöt tuovat omat riskinsä pintapelastustilanteisiin. Opinnäytetyöni ei käsittele venepoliisiin pelastustehtäviä vaan tavanomaisten poliisipartioiden kohtaamia tilanteita.

1.1 Opinnäytetyön tavoite

Poliisin pintapelastustilanteita ei ole käsitelty poliisiorganisaatiossa aikaisemmin millään tavalla ja poliisit ovat joutuneet tähän asti toimimaan pintapelastustilanteissa ilman siihen valmistavaa koulutusta. Vaikka pintapelastustilanteita sattuu poliisin kohdalle harvoin, kyse on toisen ihmishengen pelastamisesta, jonka takia katson, että koulutusmateriaalille on selvää tarvetta.

Tämän opinnäytetyön pitkän aikavälin tavoitteena on ihmishenkien pelastaminen ja viranomaisyhteistyön tehostaminen. Tavoitteena on luoda koulutusmateriaali, jonka pohjalta poliiseja voidaan kouluttaa teoriatasolla ymmärtämään pintapelastukseen liittyviä toimenpiteitä. Tarkoituksena on antaa poliiseille mahdollisimman hyvät valmiudet turvalliseen pintapelastuksen suorittamiseen, riskien hallintaan ja tehokkaaseen viranomaisyhteistyöhön.

2 TEORIAOSUUS

Tässä luvussa käyn läpi hukkumiseen ja pintapelastukseen liittyviä tietoja, kuten hukkumisen tilastoja, hukkumisen fysiologiaa ja miltä hukkuminen näyttää. Taustoja on tärkeä käydä läpi, jotta hukkumiseen ja pintapelastustilanteisiin liittyvät käsitteet ja luonteenpiirteet olisivat poliiseille tiedossa.

2.1 Käsitteet

Hengenpelastus - Tarkoittaa ihmisen pelastamista vedestä. Termiä käytetään yleisesti siivilipuolella.

Pintapelastus - Tarkoittaa ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista veden pinnalta tai pinnan alta ilman sukelluslaitteita (Sisäasiainministeriö 2007, 4).

Vesisukellus - Tarkoittaa pelastusviranomaisen tehtävää, jossa ihmisen ja omaisuuden pelastamiseksi vedestä tarvitaan vesisukelluslaitetta (Sisäasiainministeriö 2007, 4).

Rantapelastus - Ihmisen pelastamista paikassa, jossa ranta on lähellä (Ryti 2007, 5).

2.2 Hukkuminen

Hukkuminen tarkoittaa nesteen joutumista ihmisen hengitysteihin siten, että ilman hengittäminen estyy, jolloin veden alle joutunut menehtyy hapenpuutteeseen. Hapenpuute aiheuttaa vaurioita sisäelimiin, kuten aivoihin ja sydämeen, jolloin henkilö kuolee. (Rautiainen 2011). Seuraavassa käyn lyhyesti läpi hukkumisen eri vaiheita silloin kun uhri vajoaa pinnan alle tajuissaan.

- **Hengityksen pidättäminen** - Veden pinnan alle vajottuaan uhri pyrkii vielä pinnalle ja pystyy tietoisesti pidättämään hengitystä jopa 2 minuuttia riippuen henkilön kunnosta ja hapenkulutuksesta (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 90). Uhrin tarve hengittää kasvaa sitä mukaan kun hiilidioksidimäärä kasvaa elimistössä. Jos tajuisaan oleva uhri saa vettä ilmateihinsä veden alla, tämä nielee vedet vatsalaukkuunsa (Rautiainen 2011).

- **Osittainen tajunnan menetys** – Hapenpuutteesta johtuvaa tajunnan menetyksen tarkkaa hetkeä ei voida osoittaa. Sitä ennen koittaa osittainen tajunnanmenetys, jonka aikana henkilö menettää kontrollinsa lihaksiinsa ja sensoriseen hermostoon. Osittainen tajunnanmenetys näkyy uhrin hallitsemattomana vapinana tai tärinänä. (Kurra ym. 2013, 43, 91).
- **Tajunnan menetys** - Tajuttomuuden alkaessa uhri hengittää hiukan vettä keuhkoihinsa, jolloin laryngospasmi kehittyy. Laryngospasmissa eli kurkunpään kouristuksessa kurkunpää sulkeutuu ja lukkiutuu, jolloin vettä ei pääse henkilön keuhkoihin. Kurkunpään kouristus on ihmisen autonominen reaktio, jonka tarkoituksena on suojata ihmistä hukkumiselta. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 90).
- **Laryngospasmin laukeaminen** - Tajuttomuuden syventyessä ja veren happipitoisuuden laskiessa uhrin laryngospasmi laukeaa, jolloin vettä joutuu uhrin keuhkoihin. (Rautiainen 2011).
- **Sydämen pysähtyminen** - Viimeisenä kehosta sammuu sydän. Syketaajuus pienee pikkuhiljaa ja hapenpuutteesta johtuen sydän lopulta pysähtyy. (Rautiainen 2011). Silloin kun sydän pysähtyy, aivoihin ei enää pääse verta, jolloin aivovauriota alkaa syntyä. Aivovaurioita saattaa syntyä kuitenkin jo aikaisemmin, koska elimistössä kiertävä veri ei ole hapekasta hengittämättömyydestä johtuen. Aivojen pysyvä vaurioituminen alkaa 5-10 minuutin kuluttua sydänpysähdyksestä (Perälä 2015, 17).
- **Kuivahukkuminen** – Vastoin yleistä käsitystä kaikilla hukkuneilla ei ole vettä keuhkoissa. Useimmilla ihmisillä laryngospasmi laukeaa jonkin ajan kuluttua tajunnan menettämisenä, jolloin tapahtuu ns. ”märkä hukkuminen”. Kuitenkin noin 10-20 %:lla ihmisistä laryngospasmi ei kuitenkaan laukea, jolloin tapahtuu ns. ”kuivahukkuminen”. Nämä henkilöt eivät vedä missään vaiheessa vettä keuhkoihinsa. (Cantwell 2015). Kuivahukkuneiden elvyttäminen onnistuu hyvin, koska vettä ei ole päässyt keuhkoihin, jolloin elvyttäessä puhallettu ilma pääsee keuhkoihin.

2.2.1 Miltä hukkuminen näyttää?

Yleinen käsitys on, että hukkumiseen liittyy paljon käsien heiluttelua, roiskimista ja draamaattista avunhuutamista. Todellisuudessa hukkuminen tapahtuu hiljaa, jolloin hukkuminen jää usein huomaamatta ja uhrin katoaminen huomataan usein liian myöhään. Paikalla olevien henkilöiden on myös vaikea tietää onko uhri kadonnut vesistöön vai maastoon. Francesco Pian nimeämä ”The Instinctive Drowning Response” (suom. vaistonvarainen hukkumisreaktio) eroaa paljon ennakkoluuloista. (Pia & Vittone 2006, 14).

Vaistonvaraisella hukkumisreaktiolla ihminen pyrkii autonomisesti välttämään veden hengittämisen mahdollisimman pitkään. Reaktioon liittyy vain vähän roiskimista, eikä lainkaan käsien heiluttelua tai avun huutamista. Vaistonvaraisen hukkumisreaktion aikana ihmisen vartalo pysyy vedessä pystysuorassa. Reaktion tarkoituksena on vain ja ainoastaan saada suu vedenpinnan yläpuolelle, jolloin uiminen ei ole mahdollista. Hukkuvan henkilön suu painuu välillä veden alle ja palaa hetkeksi takasin pinnalle. Hukkuvan suu ei käy pinnalla tarpeeksi kauan, jotta tämä ehtisi kunnolla hengittämään sisään ja ulos. Tämän takia hukkuva henkilö ei pysty huutamaan tai puhumaan, koska hengitysteiden päätarkoituksena on hengittäminen eikä puhetta voi tapahtua ilman hengittämistä.

Vaistonvaraisen hukkumisreaktion aikana ihminen ei pysty kontrolloimaan käsiään tietoisesti. Ihminen levittää kätensä veden pinnalle ja pyrkii työntämään itseään ylöspäin vettä vasten pystyäkseen hengittämään eikä sen takia pysty heiluttamaan käsiään avun merkiksi, uida rantaa kohti tai kurkottaa pelastusvälinettä kohti. Tilanne saattaa näyttää siltä kuin ihminen pyrkisi kiipeämään tikapuita pitkin ylös vedestä. Hukkuva henkilö pysyy pinnalla vaistonvaraisen hukkumisreaktion avulla noin 20 - 60 sekuntia, jonka jälkeen tämä vajoaa pinnan alle. (Pia & Vittone 2006, 14).

Vaistonvarainen hukkumisreaktio ja siitä johtuva uimakyvyyttömyys syntyy joko paniikista, uupumisesta, hengitysvaikeuksista tai näiden yhteisvaikutuksista (Ducharme & Lounsbury 2006, 19). Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliiton uinninvalvoajakurssin koulutusmateriaalin mukaan hätäantymisen, paniikki ja vaistonvarainen hukkumisreaktio alkavat yleensä jostain äkillisestä tapahtumasta vedessä tai veteen tippumisesta, jolloin ihminen pelästyy ja tajuaa olevansa vaarassa hukkua (Toivonen 2012, 15).

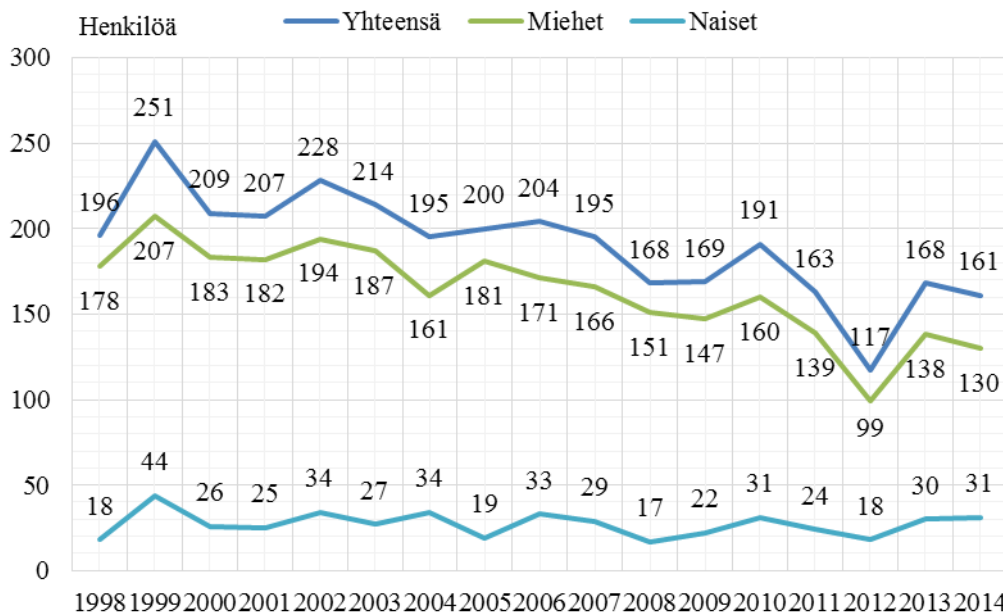
On muistettava, että vaistonvarainen hukkumisreaktio on viimeinen vaihe ennen kuin uhri vajoaa pinnan alle. Tätä ennen uhri on yleensä joko hätäntynyt, paniikissa, uupunut tai hengitysvaikeuksissa. Uhri saattaa huutaa apua ja roiskia ennen hukkumisreaktion alkamista. Hukkumisen viimeinen vaihe tapahtuu kuitenkin aina äänettömästi. Luvussa 6.1.2 käydään tarkemmin läpi vedessä avun tarpeessa olevien henkilöiden tunnistamista.

2.3 Hukkumistilastot

Uimataito on yksi tehokkaimmista keinoista hukkumiskuolemien vähentämisessä. Pohjoismaisen uimataidon määritelmän mukaan henkilö, joka pudottuaan syvään veteen niin, että pää käy veden alla ja päästyään uudelleen pinnalle, ui yhtäjaksoisesti 200 metriä, josta 50 metriä selällään, on uimataitoinen. (Toivonen 2012, 10). Viimeisimmän tutkimuksen mukaan 15-64 vuotiaista aikuisista 68 % on uimataitoisia. Ikäryhmien välillä on suuria eroja, mutta pääsääntönä on, että vanhempi ikäluokka osaa uida nuorempia ikäluokkia huonommin. (Kankaanpää & Rajala 2011, 35).

Kansainvälisesti vertailtuna suomessa hukkuu paljon ihmisiä. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 99-101). Tämä selittyy pääosin vesistön läheisyyteen keskittyvällä asutuksella, kesämökkikulttuurilla ja alkoholin käytöllä. Suomessa hukkuu myös vuosittain keskimäärin 1,5 henkilöä yrittäessään pelastaa toista (Ryti 2007, 154).

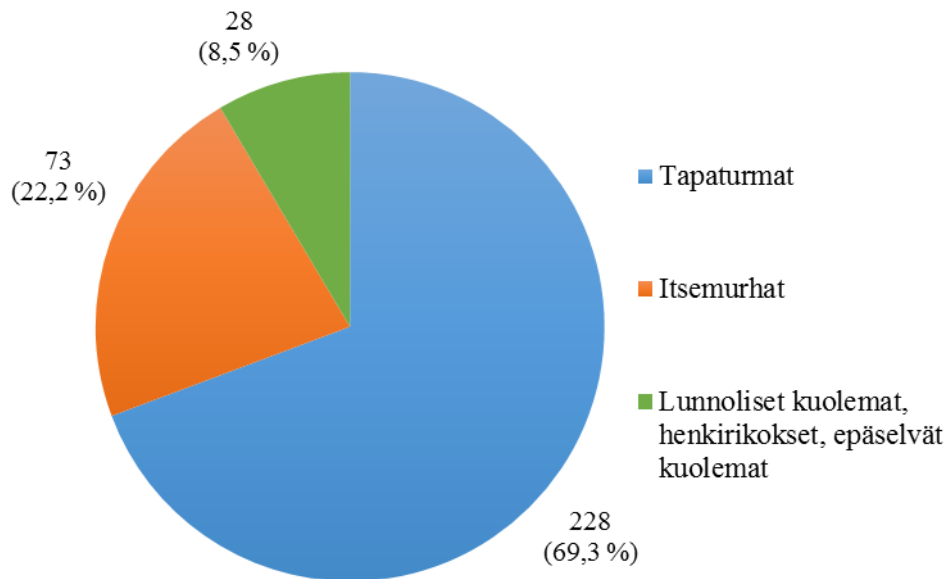
Tilastokeskuksen mukaan Suomessa hukkuu vuosittain tapaturmaisesti noin 160 henkeä. Valtaosa hukkuneista on miehiä ja hukkuneiden määrä on jatkuvassa laskussa (Kaavio 1). Tapaturmien lisäksi ihmisiä hukkuu itsemurhissa, henkirikoksissa ja sairauskohtauksien seurauksena.

Kaavio 1. Tapaturmaiset hukkumiset Suomessa vuosina 1998-2014. (Tilastokeskus 2016).

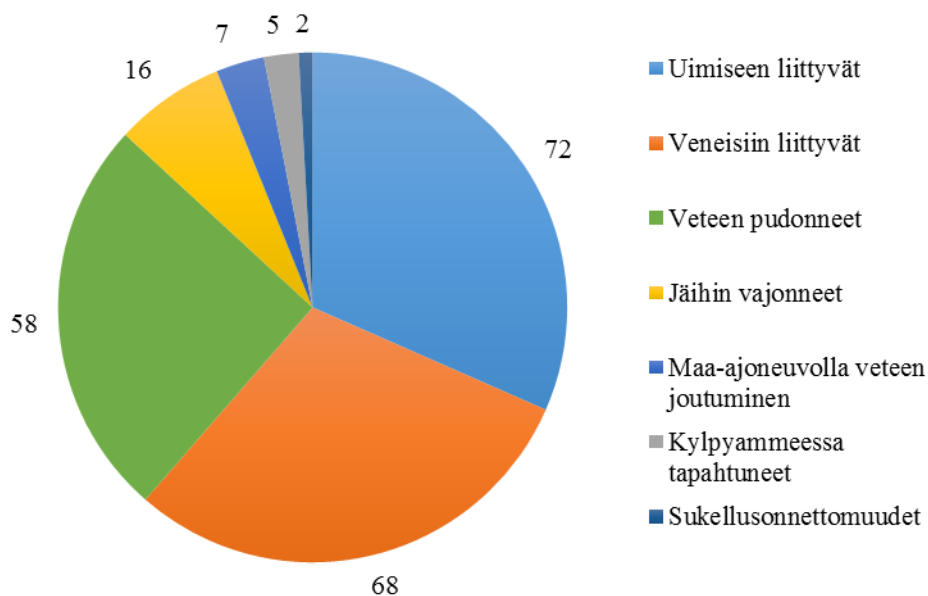
Tilastokeskus pitää yllä virallista tilastointia hukkuneiden määristä Suomessa vuosittain, mutta hukkumisen taustatekijöistä on kuitenkin saatavissa vähän tietoa tilastokeskuksen tietokannoista. Tarkempien tietojen saamiseksi käytän myös Onnettomuustutkintakeskuksen selvityksessä ilmeneviä tilastoja. Onnettomuustutkintakeskus teki teematutkinnan hukkumiskuolemista vuoden ajalta 1.4.2010–31.3.2011. Tarkasteltavana olivat kaikki tapaukset, joissa kuolema liittyi veteen. Onnettomuustutkintakeskus selvitti hukkumisen taustatekijöitä tarkemmin yhdessä poliisin kanssa.

Tasan vuoden kestäneen seurantajakson aikana veteen liittyviä kuolemantapauksia sattui yhteensä 329 (Kaavio 2). Kuolemantapaukset jakaantuivat seuraavasti:

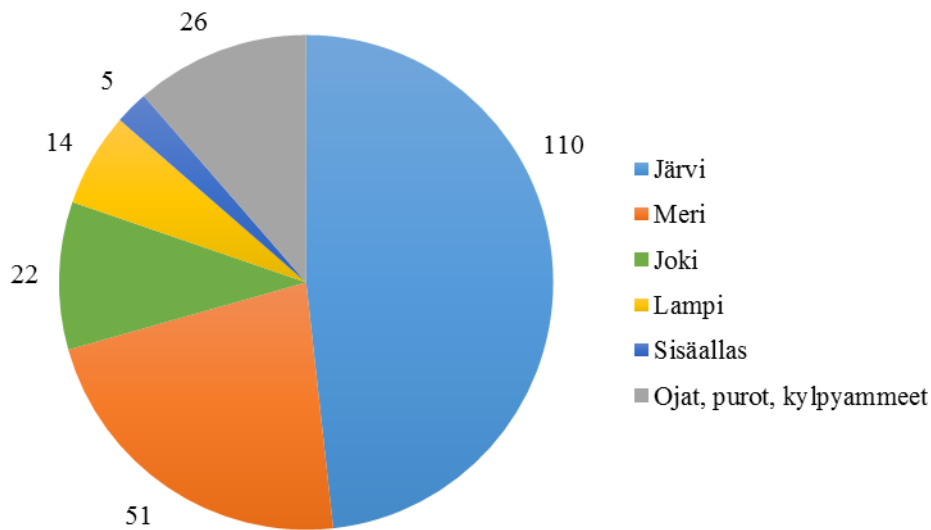
Kaavio 2. Veteen liittyvät kuolemantapaukset. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 15).

Tapaturmaisista kuolemista vedessä tapahtui seurantajaksolla yhteensä 228. Tapaturmaisesti kuolleista 85 % oli miehiä. Onnettomuustutkintakeskus jaotteli tapaturmaiset hukkumiset kaavion 3 mukaan seuraavasti:

Kaavio 3. Tapaturmaiset hukkumistapaukset. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 16).

Lähes kaikki tapaturmaiset hukkumistapaukset sattuiivat luonnonvesissä, joista noin puolet järvissä (Kaavio 4).

Kaavio 4. Tapaturmaisten hukkumisten tapahtumapaikka. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 16).

Tapaturmaisesti hukkuneista 135 (59 %) oli hukkuessaan alkoholin vaikutuksen alaisena. Keskimääräinen humalatilaa oli noin 2 promillea. 76 henkilöllä oli psyykelääkkeitä veressä ja heistä 46 oli käyttänyt myös alkoholia. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 17).

Tapaturmaiset kuolemat painottuivat kesälle uimavesien lämpenemisen myötä. 61 % kaikista hukkumisista tapahtui kesä-elokuun aikana. Pääosin alkoholin käytöstä johtuen yleisin hukkumispäivä oli lauantai, jolloin hukkumisia tapahtuu kaksinkertainen määrä muihin viikonpäiviin verrattuna. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 18).

Suurin osa hukkumisista tapahtui alle 10 metrin päästä rannasta ja kolmanneksessa tapauksissa tapahtumakohdan syvyys on ollut tarpeeksi matala, jotta uhrin jalat olisivat ylittäneet pohjaan (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 24).

3 HENGENPELASTUKSEN PERUSTEET

”Vesipelastuksen yleisluonne ja riskit eivät välttämättä avaudu maallikkopelastajalle” (Ryti 2007, 154). Pelkästään toisen ihmisen kelluttaminen on monelle erittäin vaikea tehtävä. Lisäksi hukkuva ihminen taistelee oman henkensä puolesta ja tekee mitä vain pysyäkseen pinnalla, jolloin taitavallekin uimarille pelastaminen on vaikeaa. Pelastajaan kiinni tarttuminen, veden virtaukset ja veden lämpötila tuovat omat riskinsä vesipelastukseen. Ihmisen mahdollisuudet ja rajoitukset vedessä ovat asioita, joita oppii vain kokemuksen kautta. (Eml.)

Rantapelastajien tekemät pelastukset ovat lähimpänä poliisin vastaan tulevia tilanteita, koska pintapelastustilanteet suoritetaan kummassakin ammattiryhmässä ilman erityisiä varusteita ja apuvälineitä. Tämän vuoksi valitsin Niilo Rytin kirjoittaman rantapelastajan käsikirjan poliisin pintapelastusohjeiden pohjaksi. Tässä luvussa käyn läpi pintapelastuksen eri vaiheita kohta kohdalta ja kerron miten ihmisen pelastaminen vedestä konkreettisesti onnistuu mahdollisimman tehokkaasti ja turvallisesti.

3.1 HRAP

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto on kehittänyt siviileille yksinkertaisen HRAP (Hälytä, Rauhoita, Apuväline, Pelasta) muistisäännön hukkuvan henkilön pelastamista varten. HRAP -ohjetta voi pitää karkeana muistisääntönä poliisin pintapelastuksia varten.

- **H** = Hälytä lisäapua, jos suinkin mahdollista ennen kuin aloitat varsinaiset pelastustoimet. Tällä varmistat lisäavun saamisen paikalle.
- **R** = Rauhoita pelastettavaa kertomalla, että apua on tulossa. Se antaa pelastettavalle turvallisuuden tunnetta ja voimia jaksaa vielä vähän aikaa.
- **A** = Etsi apuväline, hae jotain kättä pidempää avuksesi ja turvaksesi, mieluiten jotain kelluttavaa. Jos olosuhteet ovat vaikeat, pyri saamaan apua muilta paikallaolijoilta tai soittamalla 112.
- **P** = Pelasta: lähesty pelastettavaa varoen, mutta ripeästi. Pidä apuväline itsesi ja pelastettavan välissä ja ojenna apuväline pelastettavalle, jos pelastettava on lähellä rantaa. Välineen voi myös heittää hänelle. Auta pelastettava rantaan,

tee tarvittavat ensiaputoimenpiteet ja toimita tarvittaessa jatkohoitoon. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto).

3.2 Pelastushyppy

Veteen hyppääminen on aina riski hypätessä tuntemattomaan veteen. Vesi saattaa olla hyppykohdassa matalaa ja samean veden alla voi olla kiviä, uppotukkeja tai isoja roskia. Veteen meneminen turvallisesti korostuu etenkin satamaolosuhteissa. Satamaolosuhteita käydään tarkemmin läpi luvussa 7.1.

Jos veteen joudutaan hyppäämään, tavoitteena on, että veteen upotaan mahdollisimman vähän. Pää ei saisi painua hypätessä veden alle. Pinnalla pysymisellä minimoidaan pohjaan tai muuhun esineeseen osumisen riskiä ja samalla katsekontakti säilyy pelastettavassa. Perinteisessä pelastushypyssä pelastaja ei hyppää vaan pikemminkin astuu veteen mahdollisimman pitkälle. Rintakehä ja vatsa osuvat veteen lähes vaakatasossa ja kädet tekevät sivuilla vastaliikkeen osuessaan veteen. Vedessä jalat saksaavat nopeasti, jotta uinti lähtee käyntiin mahdollisimman nopeasti. (Ryti 2007, 165-166).

3.3 Pelastusuinti

Tärkein asia pelastusuinnissa on, että katse pysyy pelastettavassa siltä varalta, että tämä vajoaa pinnan alle. Pelastusuinti on normaalia vapaauintia eli ”kroolia”, jossa pää pysyy kokoajan pinnalla ja katse on suunnattuna suoraan eteenpäin kohti pelastettavaa.

Jos pelastajaksi lähtenyt poliisi ei osaa vapaauintia, toisena vaihtoehtona on rintauinti siten, että pää on pinnalla ja katse pelastettavassa. Selkäuinti ja muut uintityylit eivät ole käytännöllisiä, koska katsetta ei voida pitää pelastettavassa, jolloin pelastaja saattaa uida kohteesta ohi tai uhri saattaa upota pelastajan sitä huomaamatta.

3.4 Hallintaote ja voimankäyttö vedessä

Suoraa kontaktia pelastettavan kanssa pitää välttää aina viimeiseen asti. Kontakti on vaarallista, koska hukkuva ihminen ei käsitä pelastajaa auttajakseen, vaan pikemminkin esi-
neenä, jota pitkin tämä voi kiivetä ylös vedestä. Hukkuvan käyttäytyminen on primitiivistä

selviämiskamppailua, jonka takia henkensä edestä taistelevalla on voimaa ja halua selviytyä. (Ryti 2007, 160, 242-246).

Ideaalitilanteessa pelastaja pysähtyy muutama metri ennen pelastettavaa, rauhoittelee tätä ja pyrkii arvioimaan tilanteen kiireellisyyden uudelleen. Ensisijaisesti pelastajan kannattaa rauhoitella ja ohjeistaa henkilöä toimimaan oikein ja uimaan mieluiten omin voimin rantaan. Tällaisessa tilanteessa pelastaja ui pelastettavan vieressä ja valvoo tämän uintia. (Ryti 2007, 160, 242-246).

Joskus kontaktia pelastettavan kanssa ei kuitenkaan voida välttää. Kontakti tulee kyseeseen silloin, kun pelastettava ei pysy veden pinnalla tai apuvälineitä ei ole käytössä. Tällöin pelastajan pitää uida uhrin taakse ja ottaa tämä hallintaotteeseen vedessä. Otteen tarkoituksena on pelastettavan hengitysteiden nostaminen pinnalle ja oman turvallisuuden turvaaminen. Kuten poliisin normaalissa voimankäytössä, hallintaotteessa vedessä korostuu kontaktin varmuus, voima ja nopeus. Hallintaote toimii siten, että pelastajan oikean käsi laitetaan pelastettavan oikean olkapään yli vasemman kainalon alle. Pelastettava napataan voimakkaasti ja nopeasti omaa rintakehää vasten, jolloin tämä ei pysty kääntymään. Tiukan puristuksen tarkoituksena on myös luoda pelastettavalle turvallinen olotila, jossa toinen ottaa tilanteen haltuun. (Ryti 2007, 244-245). Kontaktitilanteissa uhria pitää rauhoittaa jatkuvasti. Jos pelastettavan paniikki sitä vaatii, tämän vasemman käden voi tarvittaessa ottaa haltuun ja viedä selän taakse olkapäälukkoon. Tällöin uhrin liikkeitä saa paremmin kontrolloitua, mutta samalla uiminen ja pinnalla pysyminen on vaikeampaa.

Jos jostain syystä lähestyminen tai hallintaote epäonnistuu ja pelastettava pääsee pelastajan kimppuun, poliisin on pystyttävä poistumaan uhrin otteesta tarpeellista voimaa käyttäen. Tilanteita, joissa uhri pääsee nappaamaan pelastajasta ensin kiinni, tulee välttää viimeiseen asti, koska silloin yhden hengen pelastustehtävä saattaa muuttua nopeasti kahden hengen pelastukseksi. Näissä tilanteissa pelastettava todennäköisesti tarraa kiinni pelastajaan ja yrittää kiivetä tätä pitkin ylöspäin, jolloin pelastaja vajoaa itse pinnan alle. Pelastaja pääsee tilanteesta helpoiten pois sukeltamalla itse syvemmälle, koska pelastettava pyrkii kaikin voimin pinnalle eikä sen takia sukella pelastajan perään.

3.5 Sukeltaminen

Tajuton ja vettä keuhkoihin vetänyt henkilö vajoaa välittömästi suoraan pohjaan, jos virtauksia ei ole. Lihavat henkilöt vajoavat pohjaan hitaammin kuin laihat ja lihaksikkaat henkilöt (Rao, 2013).

Silloin kun uhri on vajonnut veden alle, pelastaja ui siihen kohtaan missä on nähnyt uhrin viimeksi ja tekee muutaman sukelluksen suoraan alaspäin niin syväälle kuin pystyy, mieluiten pohjaan asti. Muutaman spontaanin sukelluksen jälkeen pelastaja kääntyy avustajaa kohti, joka ohjeistaa pelastajaa sukeltamaan oikeassa kohdassa. (Ryti 2007, 262). Pelastajan ja avustajan välistä toimintaa käydään tarkemmin läpi luvussa 6.2. On tärkeää muistaa, että juuri pinnan alle vajonnut uhri saattaa olla vielä tajuissaan ja tarttua veden alla pelastajaan kiinni.

Sukellukset suoritetaan siten, ettei oma henki vaarannu. Pelastajaksi valikoitunut poliisi jatkaa sukelluksia niin pitkään kuin pystyy tai siihen asti, kunnes pelastuslaitoksen henkilöstö antaa luvan lopettaa.

3.6 Kuljetus vedessä

Elotonta uhria on vaikea kuljettaa vedessä, koska tämä on todennäköisesti hengittänyt vettä keuhkoihinsa ja on siksi menettänyt kelluvuutensa. Tajuissaan olevaa uhria on helppo vetää, jos tämä ei ole paniikissa ja pystyy itse avustamaan kuljetusta uintiliikkeillä.

Kuljetustapoja on monia erilaisiin tilanteisiin, eikä yhtä oikeaa tapaa ole. Tärkeintä kuljetuksessa kuitenkin on, että se on mahdollisimman nopeaa ja samalla uhrin hengitystiet pysyvät pinnalla ja auki. (Ryti 2007, 246-247). Helpoiten tämä tapahtuu siten, että uhri kelluu pinnalla selällään ja pelastaja vetää tätä leuan alta. Uhria pystyy vetämään myös kädestä tai vaatteista, jolloin uintiliikkeille jää enemmän tilaa ja pelastus on nopeampaa. (Puolustusvoimien koulutuskeskuksen kehittämiskeskus 1999, 43). Pelastettavaa voi myös kuljettaa hallintaotteessa, jota käsiteltiin luvussa 3.4.

3.7 Apuvälineen käyttäminen

Yksi merkittävin riskejä pienentävä tekijä pintapelastuksessa on käyttää apuvälinettä. Apuvälineen käyttö on erityisen suotavaa silloin, kun pelastettava on tajuissaan ja hätäntynyt. Apuvälinettä voi käyttää ensinnäkin omaksi ja pelastettavan kellukkeeksi. Lisäksi se toimii samalla ”puskurina”, johon hätäntynyt uimari voi tarttua pelastajan sijaan. Puskurina käytettynä esine on ojennettavan uhrille mahdollisimman kaukaa, ettei tämä pysty kurottamaan pelastajaan. Apuvälineen voi myös heittää pelastettavalle ja sillä voi hinata tämän rantaan. (Ryti 2007, 155-159).

Poliisilla ei ole käytössä virallisia pelastusvälineitä, ellei niitä tapahtumapaikalla satu olemaan. Tämän takia poliisin on kyettävä hyödyntämään poliisiautosta löytyviä välineitä. Apuvälineeksi kelpaa lähes mikä vain esine, josta on helppo ottaa kiinni ja jota voi käyttää kellukkeena, esimerkiksi tyhjä juomapullo. Poliisiautosta voi löytyä myös köyttä, jolla pelastettavan voi vetää rantaan.

Poliisi voi käyttää pelastuksessa apunaan rannalta löytyviä soutuveneitä. Soutuveneiden lukot ja ketjut kannattaa avata poliisiautosta löytyvillä voimapihdeillä. Lukossa oleviin soutuveneisiin päästään käsiksi tarpeen tullen ampumalla ketjun lukko rikki, johon poliisilla on oikeus Poliisilain 2 Luvun 19 § perusteella:

...Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi...

Lukkoon ampuminen on kuitenkin riskialtista, koska kimmokkeita ja sirpaleita saattaa syntyä metalliin ammuttaessa.

Poliisin kohdalla karu totuus on kuitenkin se, ettei poliisiautosta löydy pelastukseen kunnolla soveltuvia välineitä, jolloin suurin osa poliisin pintapelastuksista on välineettömiä pelastuksia. Tilanteet saattavat tulla myös niin yllättäen, ettei apuvälineitä ehdi ottamaan mukaan tai ne unohtuvat kiireessä. Välineetön pelastus pitäisi olla viimeinen vaihtoehto pelastuksen suorittamiseen, etenkin kun pelastettava saattaa käydä pelastajaan kiinni eikä poliisin oma uimataito ole hyvä.

4 ENSIAPU

Veden alle vajonneen henkilön syke hidastuu vähitellen pysähtyen noin 4-5 minuutissa kokonaan. Jos hukkunutta päästään hoitamaan nopeasti, sydämessä voi vielä olla sähköistä toimintaa, jolloin selviytymismahdollisuudet ovat olemassa. (Pelastusopisto 2007, 28). Henkilön selviytymisennusteessa positiivisia asioita ovat alle 5 minuutin hukuksissa oloaika ja elvytyksen kokonaiskeston jääminen alle 10 minuuttiin. Negatiivisia asioita ovat hukuksissa oloajan venyminen yli 15 minuuttiin ja elvytyksen kestäminen yli 25 minuuttia. (Jama 2006, viitattu teoksessa Perälä 2015, 22). Hypotermia voi parantaa hukkuneen selviytymismahdollisuuksia, tätä käydään tarkemmin läpi luvussa 7.3.1.

Poliisin antama ensiapu hukkumistapauksissa rajoittuu vain elvyttämiseen ja hengitysteiden varmistamiseen. Hoitovastuu siirtyy ensihoidon ammattilaisille heidän saapuessa tapahtumapaikalle. Poliisiammattikorkeakoulussa opetetaan elvytyksen ja ensiavun perusteita, mutta käyn silti hukkuneen elvytystä läpi hieman tarkemmin, koska se eroaa hiukan normaalista elvytyksestä.

4.1 Kasvoille puhaltaminen jo vedessä

Tilanteessa, jossa uhri on osittain tajuton tai vastikään menettänyt tajuntansa, suuhun tai kasvoille puhaltaminen jo vedessä on suositeltavaa. Tajuttomuus syvenee ajan myötä ja voimakas puhallus kasvoille noin 10 cm päästä saattaa laukaista uhrin hengitysrefleksin. Tällöin uhrin hengitys käynnistyy uudestaan ja uhri saattaa tulla tajuihinsa muutamassa sekunnissa. Jos tämä ei toimi, niin uhria puhalletaan suuhun. (Kurra ym. 2013, 91).

Jos uhrin tajuttomuus on kestänyt kauemmin, hänellä saattaa olla laryngospasmi, jolloin äänihuulet ovat sulkeneet uhrin ilmatiet ja estäneet veden pääsyn keuhkoihin. Tässä tilanteessa puhalluselvytys on tehotonta, koska laryngospasmiä vastaan puhallettaessa ilma kertyy vatsalaukkuun eikä keuhkoihin, koska äänihuulten lihakset ovat liian vahvoja. (Naslund 2008; Kurra ym. 2013, 92). Laryngospasmi voi purkautua kolmesta eri syystä:

1. Äänihuulten lihaksista loppuu happi, jolloin lihakset rentoutuvat.
2. Uhrin tajuttomuus on niin syvä, että autonominen hermosto lakkaa toimimasta.

3. Kun uhri saa vahvan ja herättävän ulkopuolisen ärsyksen, joka vakuuttaa, että hengittäminen on turvallista. (Naslund 2008).

Ulkopuolisena ärsyksenä voi toimia esimerkiksi poskille läpsäyttäminen, uhrille puhuminen tai suuhun puhaltaminen (Naslund 2008).

Pelastajan on suositeltavaa puhaltaa uhrin kasvoille tai suuhun mahdollisimman nopeasti, kun uhri on saatu nostettua veden pinnalle. Puhaltaminen veden varassa on kuitenkin vaikeaa ja vaatii pelastajalta hyvää uimataittoa, rauhallisuutta ja hyvää kuntoa. Nopeasti aloitettu puhalluselvitys parantaa uhrin selviämismahdollisuuksia. (Rautiainen, 2011).

4.2 Hukkuneen elvytys

Pinnan alla olleen hukkuneen elvytyksessä tärkeintä on hypoksemian eli veren alhaisen happipitoisuuden korjaaminen. Hukkunut uhri pitää saada mahdollisimman nopeasti kovalle alustalle, jotta hoitotoimenpiteet voidaan aloittaa. Uhri käännetään selälleen, hengitystiet avataan, ja jos uhri ei hengitä, peruselvytys aloitetaan. (Jama 2006, viitattu teoksessa Perälä 2015, 37). Hukkuneen elottoman henkilön elvytys poikkeaa aloitukseltaan normaalista elvytyksestä: elvytys aloitetaan aina viidellä puhalluksella, jonka jälkeen tehdään 30 painallusta. Tämän jälkeen elvytystä jatketaan tauotta rytmillä 30:2. (Punainen Risti 2011). Elvytystä jatketaan niin pitkään, kunnes pelastusalan ammattilaiset antavat luvan lopettaa.

Vedestä pelastettu tajuissaan oleva henkilö laitetaan tilanteen mukaan kylkiasentoon, jolloin hengittäminen on mahdollisimman helppoa. Myös onnistuneen elvytyksen jälkeen uhri asetetaan kylkiasentoon, jolloin hengittäminen sekä veden yskiminen ja oksentaminen helpottuu. Henkilöä pidetään kylkiasennossa hoitohenkilökunnan paikalle saapumiseen asti.

5 PINTAPELASTUS JA POLIISI

Tässä luvussa esittelen poliisin pintapelastustehtäviin liittyvää lainsäädäntöä, poliisin pintapelastustehtävien tilastoja sekä poliisin uimakoulutusta. Viranomaisyhteistyöhön ja johdovastuuseen liittyvää lainsäädäntöä käsitellään luvussa 8.

5.1 Lainsäädäntö ja sen tulkinta

Poliisilain 1 Luvun 1 § määrittelee poliisin tehtävät:

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

-- Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi.

Ihmishenkien pelastamista ei ole suoraan määritelty poliisin tehtäväksi. Turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluu kuitenkin myös ihmishenkien pelastaminen (Hakala 2016). Myös kadonnan tai onnettomuuden uhriksi joutuneen henkilön auttaminen voidaan katsoa kuuluvan poliisille yleisenä turvallisuustehtävänä ilman erillistä tehtävämäärittelyä (Rantaeskola 2014, 25). Yleinen toimintavelvollisuus velvoittaa kansalaisten lisäksi myös poliisia toimimaan pelastustilanteissa Pelastuslain 3 § mukaan:

Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin.

Yleinen toimintavelvollisuus velvoittaa sivullisia ryhtymään pelastustoimenpiteisiin, mutta tarvittaessa poliisi voi myös määrätä sivullisia auttamaan pelastustehtävässä Poliisilain 9 Luvun 3 §:n mukaan:

Jokainen on velvollinen päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä avustamaan poliisia hengenvaarassa olevan kadonneen etsimisessä, ihmishengen pelastamisessa, loukkaantuneen auttamisessa -- jollei tällaiseen toimenpiteeseen osallistuminen ole henkilön ikä, terveydentila tai henkilökohdaiset olosuhteet huomioon ottaen tai muusta erityisestä syystä kohtuutonta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa samoin kuin hukkuneen etsimiseksi yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen on päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä annettava poliisin käyttöön täyttä korvausta vastaan kohtuullisessa määrin elintarvikkeita, viestintävälineitä, kuljetus- ja työvälineitä sekä muita tarvittavia laitteita ja aineita.

Kiireellisissä pintapelastustilanteissa haasteena kuitenkin on, ettei paikalla ole päällystöön kuuluvaa poliisimiestä.

Uskon, ettei poliisi pintapelastustilanteita kohdatessaan mieltä lakipykälää tai kuuluuko ihmisen pelastaminen hänelle vai ei. Poliisin arvomaailmassa toisen henkeä ryhdytään pelastamaan myös oman uhalla. Tilanteissa ongelmaksi syntyy se, että poliisi saattaa ryhtyä pelastustoimiin miettimättä omaa turvallisuuttaan ja samalla joutua itse konkreettiseen hengenvaaraan.

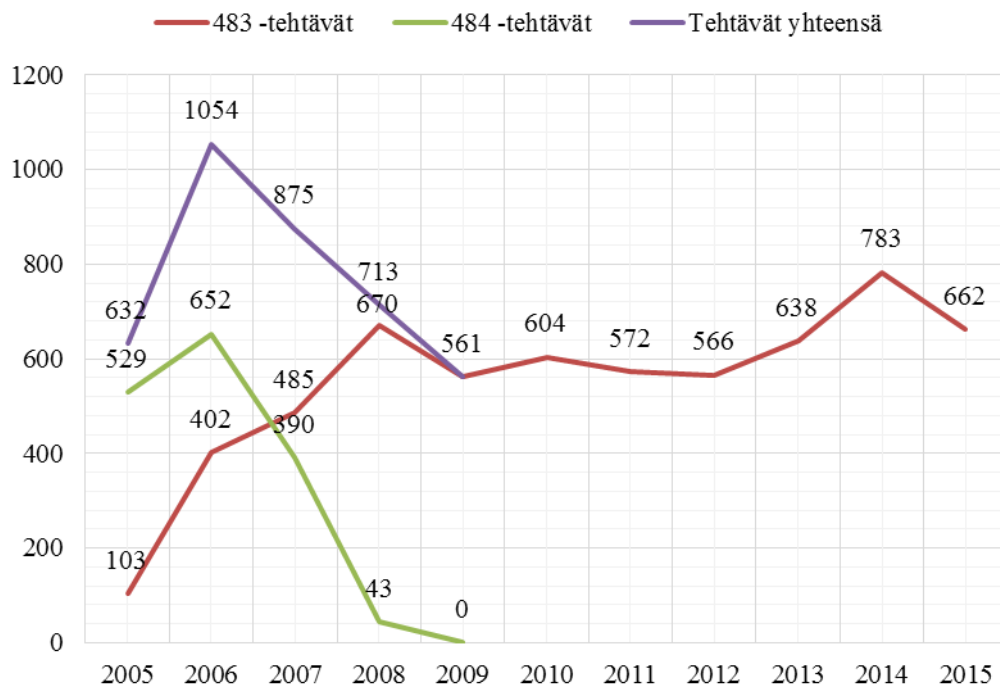
5.2 Poliisin pintapelastustehtävät

Pintapelastustilanteet tulevat poliisipartiota vastaan oman toiminnan ohella tai hätäkeskuksen antaman 483-tehtävän muodossa. Hätäkeskuksen antamat hengenpelastukseen liittyvät tehtävälajikoodit ovat:

483 - Ihmisen pelastaminen: vedestä

484 - Vesipelastustehtävä: pintapelastus

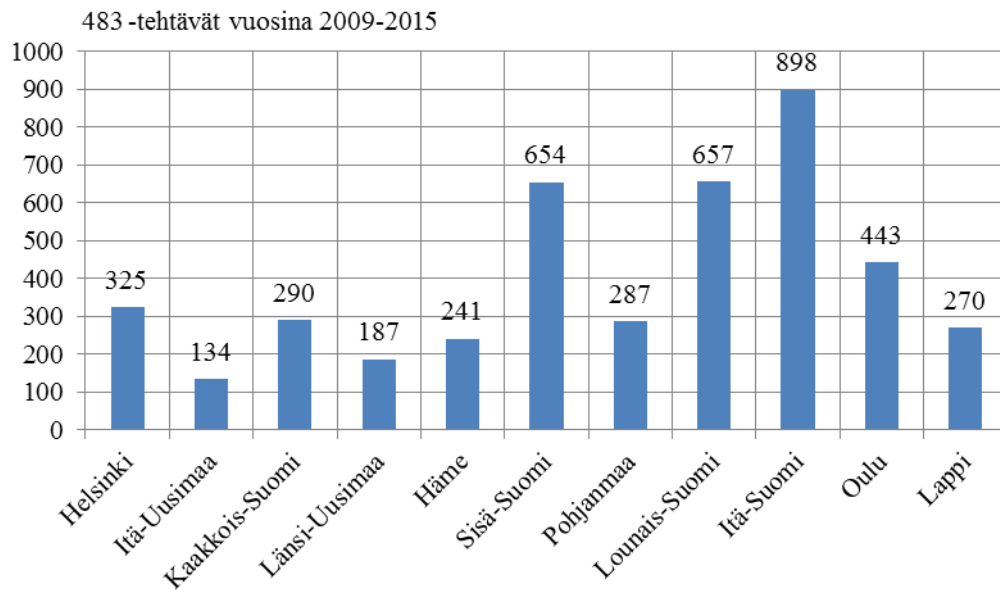
PolStatista selviää, että 484-tehtävälajikoodia on käytetty vuoteen 2008 asti ja 483-tehtävää vuodesta 2004 lähtien. Vuodesta 2009 lähtien tehtävä 484 ei ole ollut enää olemassa ja nykyisin käytettävä 483 kattaa myös aikaisemmin käytetyn 484-tehtävän (Saloranta 2016). Poliisi saa hätäkeskukselta vuosittain noin 600 483-luokan tehtävää (Kaavio 5). 483-tehtävien määrä on vain murto-osa poliisien kaikista tehtävistä, joita on hieman yli miljoona vuosittain. Aivan kuten hukkumisiakin, 483-tehtäviä on eniten kesäaikaan, kun vedet ja ilmat ovat lämpimiä.

Kaavio 5. Poliisin 483- ja 484-tehtävät vuosina 2005-2015 (PolStat).

Hätäkeskus antaa 483-tehtävän poliisille pääsääntöisesti aina. Nopeasti kohteeseen ehtivä poliisipartio on avainasemassa pelastustoimien käynnistämässä, pelastusyksiköiden ohjaamisessa sekä luotettavan tiedon saamisessa tapahtumasta. Poliisi hälytetään paikalle huolimatta siitä, onko uhri pinnalla vai pinnan alla. (Saloranta 2016).

Tehtävät jakautuvat poliisilaitoksittain vaihtelevasti (Kaavio 6).

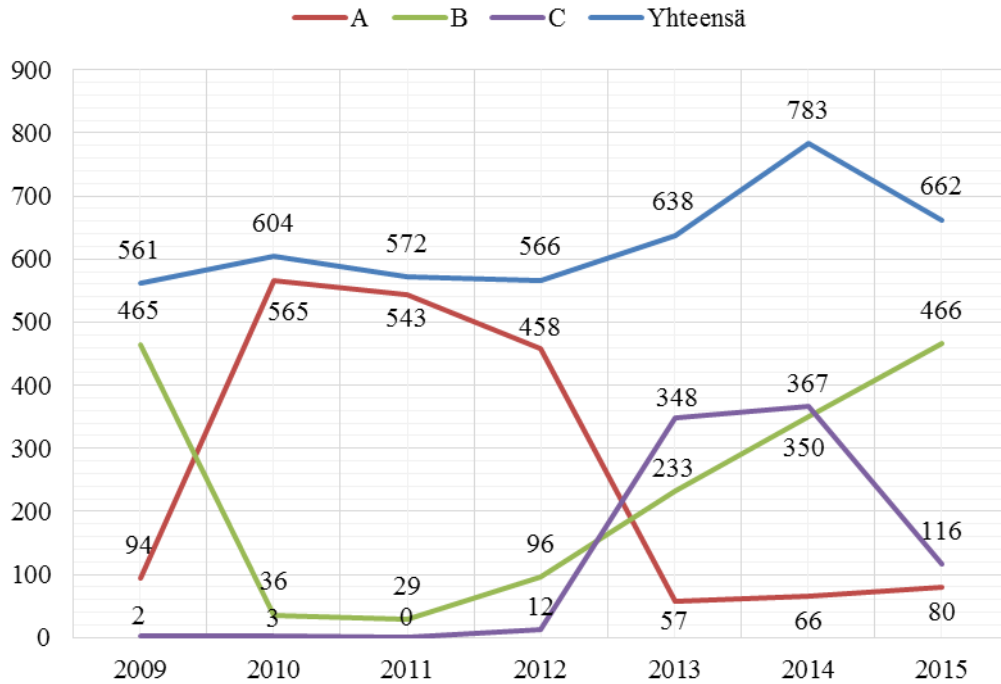

Kaavio 6. Poliisin 483-tehtävät poliisilaitoksittain vuosina 2009-2015(PolStat).

Poliisin oma-aloitteisten 483-tehtävien määrä on säilynyt PolStatin tilastojen perusteella hieman alle kymmenessä vuosittain. Luku on todellisuudessa todennäköisesti hieman suurempi, koska poliisipartio ei välttämättä ehdi ilmoittamaan uudesta tehtävästä kun tilanne on tullut yllättäen vastaan. Tämän lisäksi tehtävä on saatettu luokitella johonkin toiseen luokkaan.

483-tehtävien kiireellisyys on vaihdellut vuosittain suuresti (Kaavio 7). Vuosina 2010-2012 suurin osa 483-tehtävistä oli luokiteltu hätäkeskuksen toimesta A-kiireellisyysluokan tehtäviksi. Vuodesta 2013 eteenpäin A-luokan tehtäviä on ollut huomattavasti vähemmän kuin B- ja C-luokan tehtäviä. Vuonna 2016 A-kiireellisyysluokan tehtäviä on ollut syyskuun loppuun mennessä 106.

Kaavio 7. Poliisin 483-tehtävien kiireellisyys vuosina 2009-2015 (PolStat).

Pääsyynä kiireellisyysluokitukseen on ollut hätäkeskuksen moniviranomaisriskinarviokansion (MORA) päivitys. Moniviranomaistehtävät luokitellaan poliisille A-tehtäviksi silloin kun tapahtumapaikalla on välittömän evakuoinnin, liikenteen ohjauksen, eristämisen, omaisuuden suojaamisen tai muun kiireellisen poliisiavun tarve. Muuten poliisin peruskiireellisyytenä pintapelastustehtävillä toimii B. (Saloranta 2016).

Suurin osa 483-luokan tehtävistä ei aiheuta pelastustoimenpiteitä poliisille, koska kyseessä on ollut väärä hälytys tai pelastuslaitoksen yksiköt ehtivät paikalle ensimmäisenä, jolloin poliisin tehtäväksi jää pelastuslaitoksen tarpeenmukainen avustaminen.

483-tehtävien lisäksi poliisipartiot kohtaavat pintapelastustilanteita myös muiden poliisi-tehtävien yhteydessä. Pintapelastustilanteita voi tulla esimerkiksi tehtävien 390 (muu pelastustehtävä) ja 391 (itsemurhayritys tai uhka) yhteydessä, joita annetaan poliisille vuosittain yhteensä noin 20 000 kappaletta.

Tilastoja, monessako 483-luokan tehtävässä poliisi on ollut ensimmäisenä viranomaisena paikalla, ei ole saatavilla. Poliisin suorittamia pintapelastuksia ei myöskään ole tilastoitu.

5.3 Poliisin uimataitotesti vs. uimavalvojan testiuinti

Poliisiammattikorkeakoulun yhtenä pääsyvaatimuksena on pohjoismaisen uimataitotestin hyväksytyt suorittaminen. Testissä henkilön pitää pystyä uimaan yhtäjaksoisesti 200 metriä, josta vähintään 50 metriä tulee uida selällään. Testissä ei ole aikarajaa, eikä siinä vaadita vapaauintia. (Poliisiammattikorkeakoulu).

Uimavalvojan testiuinti suoritetaan yleensä 25 metrin pituisessa uima-altaassa. Testiuinti alkaa pelastushypyillä veteen siten, että pää jää veden pinnan yläpuolelle ja katse on kohti pelastettavaa. Tämän jälkeen uidaan 25 metriä pelastusuintia. Uinnin jälkeen käännytään ja suoritusta jatketaan 10 metrin pituisella pituussukelluksella. Suorittajan on oltava sukelluksen aikana kokonaan pinnan alla. Tämän jälkeen uidaan 15 metriä takaisin lähtöpäättyyn. 50 metrin uinnin jälkeen tehdään kolme syvyysukellusta 4 metrin syvyyteen siten, että pohjasta noudetaan kolme esinettä. Viimeisenä esineenä on upponukke, jota pitää kuljettaa oikeaoppisesti 50 metriä. Testiuinti päättyy siihen, että pelastaja koskettaa altaan päätä. Matkaa uinnille tulee yhteensä 100 metriä. Testin aikaraja on 3 minuuttia ja 40 sekuntia. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2015).

Verrattaessa uimavalvojan testiuintia Poliisiammattikorkeakoulun uimataitovaatimukseen, huomaa, että poliisin uimataitovaatimus ei anna edellytyksiä turvalliseen pintapelastuksen suorittamiseen. Tämän takia näkemykseni on, että hengenpelastuksen perusteita ja uimataittoa pitäisi kouluttaa lisää Poliisiammattikorkeakoulussa, vähintään edes teoriatasolla. Poliisien olisi hyvä päästä myös harjoittelemaan toisen pelastamista vedestä, jotta sen vaativuus tiedostettaisiin. Poliisikoulutuksessa pitäisi ottaa mallia puolustusvoimista, jossa varusmiehille opetetaan uimisen lisäksi hukkuvan pelastamisen pääperiaatteita, vedestä pelastautumisen perusteita ja turvallista vesillä liikkumista (Puolustusvoimien koulutuskeskuksen kehittämiskeskus 1999; Onnettomuustutkintakeskus 2011, 118).

6 POLIISIN TOIMINTA PINTAPELASTUSTILANTEISSA

Pintapelastustilanteissa poliisin oikeaoppisen toiminnan tarkoituksena on ihmishenkien pelastaminen. Jos poliisi katsoo, ettei pintapelastusta tarvitse suorittaa tai siihen ei pystytä, niin oikeilla valmisteluilla poliisi pystyy nopeuttamaan pelastusyksiköiden toimintaa tapahtumapaikalla.

Tässä luvussa annan konkreettisia ohjeita pelastuksen suorittamiseen poliisin näkökulmasta. Käyn läpi päätöksen tekemistä pintapelastuksen suhteen, tehtävänjakoa poliisipartiossa ja toimenpiteitä silloin kun pintapelastusta ei suoriteta.

Ohjeet pintapelastuksen suorittamiseksi ovat maallikoille, rantapelastajille ja pelastusviranomaisille erilaiset. Niitä yhdistelemällä olen oman pohdinnan kautta rakentanut poliisille ohjeet pintapelastustilanteissa toimimiselle, ottaen huomioon myös poliisin kohtaaman viranomaisyhteistyön sekä poliisia vastaan tulevat erityistilanteet. Kehittämäni ohjeet rakentuvat hengenpelastuksen perusteiden, omien ja muiden poliisien kokemusten ja pelastusviranomaisten toimintojen ympärille.

6.1 Päätöksen tekeminen

Pintapelastustilanteet saattavat tulla poliisipartioille vastaan yllättäen ja toiminnan on oltava nopeaa, koska pinnalla oleva uhri voi vajota pinnan alle sekunneissa. Ensimmäisenä viranomaisena paikalle saapunut poliisi saattaa kokea kovaa stressiä tilanteen kiireellisyyden ja yleisön odotusten aiheuttaman paineen takia, jolloin järkevien päätösten tekeminen on vaikeaa.

Poliisin on päätöksen tekemisessä otettava huomioon pelastukseen liittyvät riskit ja verrattava niitä tilanteen kiireellisyyteen. Näiden perusteella poliisi tekee päätöksen siitä, suoritetaanko pintapelastus vai ei. Itse kehittämäni ajatusmallin tarkoituksena on saada paikalla oleva poliisi havaitsemaan ja ymmärtämään mahdolliseen pintapelastukseen liittyvät riskit, jottei tämä ryhtyisi sokeasti pelastustoimiin vaarantaen itsensä.

6.1.1 Riskien arviointi

Näkemykseni on, ettei poliisin suorittamaa riskitöntä pintapelastusta ole olemassa. Pelastuslaitoksen ja rajavartiolaitoksen ammattimaiset, sopivilla varusteilla suoritettavat turvalliset pintapelastukset eroavat täysin poliisin tekemistä pintapelastuksista. Poliisin hengenpelastusvarusteiden totaalisen puuttumisen ja mahdollisesti heikon uimataidon vuoksi poliisin suorittamaa pintapelastusta on mahdotonta tehdä turvallisesti. Pelastajana toimivan poliisin on ymmärrettävä pintapelastuksessa seuraavat omaan terveyteen kohdistuvat riskit ja otettava ne huomioon päätöksenteossa:

- **Veden lämpötila** – Kylmä vesi viilentää kehoa nopeasti, jolloin kylmäkangistuminen syntyy nopeammin ja uiminen vaikeutuu. Kylmän vaikutusta uimiseen käydään tarkemmin läpi luvussa 7.3.3.
- **Pelastettavan paniikin aste** – Hukkuva henkilö ei aina välttämättä tajua pelastajaansa auttajakseen. Hukkuva mieltää pelastajan pikemminkin esineenä, jota pitkin tämä voi kavalta ylös vedestä. (Ryti 2007, 242). Tämän takia pelastajan on myös huomioitava oma turvallisuus uhria lähestyttäessä.
- **Virtaukset** – Virtauksia esiintyy yleensä joissa, kapeikoissa ja siltojen kohdilla. Virtaukset on otettava huomioon etenkin, jos poliisin uimataito on heikko ja uintimatka pitkä.
- **Veteen hyppääminen** – Matala vesi, uppotukit, laiturin tai sillan rakenteet, roskat ja muut veden alla olevat esineet ovat vaarallisia, jos niiden päälle hyppää. Suomessa halvaantuu joka kesä 2-5 ihmistä hypätessään päätä edellä pohjaan. (Ryti 2007, 165).
- **Uimataito ja uintimatka** – Poliisimiehen on todella tärkeää tietää uimataitonsa. Uimamatkan pituus on otettava huomioon ja muistettava, että takaisin uudessa pitää todennäköisesti uida kahden hengen puolesta.
- **Veden sameus** – Suomessa vedet ovat yleisesti sameita ja tummia. Veden alla näkyvyys on usein olematon, jolloin veden alle vajonnutta uhria on vaikea löytää su-

keltamalla. Veteen hypätessä on myös huomioitava samean veden seassa olevat esineet, rakenteet ja matala pohja. (Ryti 2007, 5).

- **Krampit** – Ilman lämmittelyä nopeasti alkava uinti altistaa pelastajan helposti krampeille, jotka ovat uudessa todellinen vaara. Jalkalihaksen krampatessa ihminen menee helposti pystyasentoon, jolloin uiminen ja pinnalla pysyminen vaikeutuu.
- **Aallokko** – Etenkin merialueilla korkeat aallot vaikeuttavat uimista ja näköyhteyden pitämistä pelastettavaan. Uiminen on myös huomattavasti raskaampaa aallokossa.

6.1.2 Kiireellisyyden arviointi

Poliisin pitää välttää veteen menoa mahdollisimman pitkään. Kiireellisyyden arvioinnissa pitää ottaa huomioon pelastusviranomaisen saapumisen kesto paikalle sekä arvio siitä, kuinka kauan uhri pysyy omin voimin pinnalla. Tilanteen kiireellisyys vaikuttaa siihen, mitä riskejä poliisi pystyy ottamaan. Esimerkiksi jos kyseessä on hukkuva lapsi, uskon, että kuka tahansa poliisi hyppäisi jääkylmään veteen lapsen pelastamiseksi. Seuraavassa käyn läpi eri hädän vaiheessa olevien tunnistamista:

- **Hätäntynyt henkilö** – Vedessä olevan hätäntyneen henkilön tunnistaminen on helppoa. Henkilö tekee epäjohdonmukaisia ja nopeita liikkeitä ja roiskii vettä. Hätäntynyt uimari pyrkii uimaan ylöspäin ja pysymään pinnalla sen sijaan, että uisi johonkin suuntaan. Hätäntyneen henkilön voi kuitenkin sekoittaa heikon uimataidon omaavaan henkilöön. (Ryti 2007, 98-99). Riskinä on, että henkilön hätäännyttyä uintiliikkeet muuttuvat epämääräisiksi, jolloin tilanne pahenee ja saattaa muuttua vaistonvaraiseksi hukkumisreaktioksi. Veden pinnalla paniikissa oleva uhri saattaa myös apua huutaessaan vetää vettä keuhkoihinsa, jolloin uhri yskii voimakkaasti. Yskiminen häiritsee hengitystä ja nopeuttaa pinnan alle vajoamista ja lyhentää hengenpidätysaikaa (Rao 2013).

Hätäntynyt henkilö ei ole välittömässä hengenvaarassa, koska pysyy vielä omin voimin pinnalla. Henkilö ei välttämättä tarvitse heti apua, vaan poliisin kannattaa ensin kokeilla henkilön rauhoittelua ja ohjeistusta tilanteen ratkaisemiseksi.

- **Uupunut henkilö** – Uupuneen uimarin tunnistaa usein siitä, että liikehdintä on vähäistä ja uimarista näkyy vain vähän pinnan yläpuolella. Selin rantaan päin olevat henkilöt eivät yleensä tarvitse apua, koska uupuneet ja hätääntyneet henkilöt eivät päästä katsettaan pois rannasta.
- **Vaistonvarainen hukkumisreaktio** – Vaistonvaraista hukkumisreaktiota käytiin aikaisemmin läpi luvussa 2.2.1. On hyvä muistaa, että juuri ennen kuin uimari vajoo pinnan alle, tämän liikehdintä saattaa muistuttaa tikapuiden kiipeämistä ylöspäin.

Yksinkertaisesti kysymällä vedessä olevalta henkilöltä tarvitseeko tämä apua, helpottaa avun kiireellisyyden tunnistamisessa (Vittone 2010). Toimintatavat ovat seuraavat vedessä olevan vastauksen perusteella:

- **Kyllä** – Jo se, että veden varassa oleva uhri pystyy vastaamaan, tarkoittaa ettei henkilöllä ole vaistonvaraista hukkumisreaktiota käynnissä. Henkilö on mitä todennäköisimmin hätääntynyt tai paniikissa, jolloin pelastajan kannatta ensin kokeilla henkilön rauhoittamista ja ohjeistamista. Pintapelastukseen pitää ryhtyä mahdollisimman nopeasti, jos rauhoittaminen ja ohjeistus eivät auta ja tilanne näyttää akuutilta.
- **Ei** – Tilanteissa, jossa henkilö vastaa ei, avulle ei todennäköisesti ole tarvetta. Kyseessä voi kuitenkin olla henkilö, joka on itsetuhoinen tai ei rohkene pyytää apua. Tilannetta kannatta seurata, henkilön liikkeitä arvioida ja toimia, jos henkilö tarvitsee apua.
- **Ei vastausta** – Jos henkilö ei vastaa mitään, poliisin kannattaa ryhtyä valmistautumaan pintapelastuksen suorittamiseen. Vastaamatta jättävällä henkilöllä saattaa olla meneillään vaistonvarainen hukkumisreaktio, jolloin hengitys menee puheen edelle. Henkilö saattaa myös olla itsetuhoinen, eikä halua apua. Poliisin tulee seurata henkilön liikkeitä ja arvioida avun tarvetta.

6.1.3 Kokonaisarvio ja päätös

Poliisin pitää arvioida, kauanko pelastuslaitoksella kestää saapua paikalle, kauanko uhri kestää veden pinnalla ja verrattava niitä mahdollisen pelastuksen riskeihin ja omaan uimataitoon. Näiden perusteella poliisimies tekee päätöksen siitä, suoritetaanko pintapelastusta vai ei.

Jos uhri tarvitsee välitöntä apua ja poliisi on arvioinut, että pystyy suorittamaan pintapelastuksen turvallisesti, poliisi voi omalla päätöksellään ryhtyä toimenpiteisiin.

Jos pelastuksen riskit ovat liian suuret tai tilanne ei ole kiireellinen, poliisin on ryhdyttävä varmistaviin toimenpiteisiin pintapelastuksen sijaan, jotta pelastusviranomaisen toiminta olisi mahdollisimman tehokasta. Pintapelastuksen suorittamatta jättämistä ja siitä aiheutuvia toimenpiteitä käydään läpi luvussa 6.3.

6.2 Tehtävänjako partiossa

Esittelemäni poliisipartion tehtävänjako perustuu rantapelastajien ohjeistettuun pintapelastustilanteiden tehtävänjakoon, josta olen tehnyt sovelletun version poliisin työnkuvaan sopivaksi. Poliisin pintapelastustehtävillä toinen partion jäsenistä toimii pelastajana ja toinen avustajana. Tehtäväpaikalle mennessä partion on hyvä etukäteen käydä läpi mahdollista pelastustilannetta, ja sopia, kumpi toimii pelastajana ja kumpi avustajana.

6.2.1 Pelastajan tehtävät

Pelastajana toimii luonnollisesti paremman uimataidon omaava partion jäsen. Pelastajan ensisijaisena tehtävänä on tehdä päätös pintapelastuksesta. Jos pelastaja katsoo, että pintapelastus on suoritettavissa, tämä informoi siitä parilleen, jotta tämä voi aloittaa omat toimenpiteensä. Ennen veteen menemistä pelastajana toimiva poliisi riisuu varustevyön, kengät, haalarin, suojaliivin ja muut uimista hidastavat vaatteet. Varusteissa uiminen on lähes mahdotonta ja hengenvaarallista. Uimista haittaavan varustuksen riisumisen jälkeen pelastaja voi aloittaa pintapelastuksen. Turvallisen ja tehokkaan pintapelastuksen perusteita on käsitelty aikaisemmin luvussa 3.

6.2.2 Avustajan tehtävät

Pintapelastustilanteissa avustajan tehtävänä on varmistaminen ja viestintä. Avustaja siirtyy välittömästi rannalle sellaiseen paikkaan, mistä on suora näköyhteys pelastettavaan ja pelastamaan lähtevään poliisiin. Avustaja pitää katseen tiukasti pelastettavassa ja tekee paikanmäärityksen siltä varalta, että uhri vajoaa pinnan alle. (Ryti 2007, 104). Paikanmääritystä käydään tarkemmin läpi luvussa 6.3.1. Avustaja huolehtii myös partiokaverinsa varusteista, jotka hän on riisunut rannalle.

Jos pintapelastustehtävä tulee poliisipartiolle yllättäen vastaan, avustajan ilmoittaa asiasta hätäkeskukseen joko soittamalla 112 tai ilmoittamalla radion kautta hätäkeskukselle tilanteesta. Avustajan tehtävänä on myös olla Virve-puheyhteydessä paikalle saapuvien pelastusviranomaisten yksiköiden kanssa. Viranomaisten välistä yhteistyötä ja viestintää käydään tarkemmin läpi luvussa 8.3.

Avustajan tehtävänä on mahdollisuuksien mukaan myös sivullisten ohjeistaminen ja käskeminen. Sivullisia voidaan käyttää apuna esimerkiksi uhrin nostamisessa pois vedestä tai pelastuslaitoksen opastamisessa paikalle. Avustaja ei itse mene pelastuslaitosta vastaan pintapelastuksen ollessa käynnissä, koska muuten hän menettää katsekontaktin partiokaveriinsa ja pelastettavaan.

6.3 Pintapelastuksen suorittamatta jättäminen

Tilanteissa, joissa poliisi ei pelasta henkilöä vedestä, poliisin toimet pyritään rakentamaan pelastuslaitoksen toiveiden ja heidän toimintamallien ympärille, jotta pelastustoimet alkaisivat mahdollisimman nopeasti.

Pintapelastuksen suorittamatta jättämiseen on kaksi mahdollista syytä. Ensimmäinen syy on, ettei uhrilla ole välitöntä hengenhätää ja pelastuslaitos ehtii paikalle hoitamaan pelastuksen turvallisesti loppuun. Toinen syy on poliisin oman hengen ja terveyden vaarantuminen. Syynä oman hengen ja terveyden vaarantumiseen voi olla esimerkiksi jääkylmä vesi, virtaukset tai pitkä uintimatka. Tilanteissa, joissa pintapelastusta ei suoriteta, kumpikin partion jäsen toimii tehtävällä avustajan roolissa.

6.3.1 Paikanmääritys

Veden varaan joutuneen ihmisen paikanmääritys tehdään siltä varalta, että tämä vajoaa pinnan alle. Vajoamispaikan tarkan sijainnin tietäminen on elintärkeää uhrin selviytymisen kannalta. Silloin kun uhrin tarkka vajoamispaikka on tiedossa, pelastuslaitoksen sukeltajat pystyvät aloittamaan etsinnän oikeassa kohdassa mahdollisimman nopeasti. Vajoamispaikan määrittelyn tärkeys korostuu etenkin syvissä ja sameissa vesistöissä, joissa näkyvyys on usein olematon. (Ryti 2007, 260).

Aukeilla alueilla, kuten vesistöissä, etäisyyksiä on vaikea havainnoida, jonka takia luotettava paikanmääritys on vaikeaa. Paikanmäärityksen apuna käytetään maamerkkejä, kiintopisteitä ja leikkauslinjoja. Yksin avustajan tekemä paikanmääritys toimii siten, että avustaja pyrkii löytämään kiintopisteen uhrin takaa esimerkiksi vastakkaiselta rannalta. Tämän jälkeen hän piirtää mielessään suoran linjan itsensä, uhrin ja kiintopisteen välille. (Ryti 2007, 261-262).

Kahdestaan tehtynä paikanmääritys on tarkempaa ja luotettavampaa, koska suuntima voidaan ottaa kahdesta eri suunnasta (Siivonen 2016). Parina tehty paikanmääritys toimii siten, että molemmat partion jäsenet erkaantuvat toisistaan rannalla ja kummallakin on suora näköyhteys pelastettavaan. Tämän jälkeen molemmat tekevät oman paikanmäärityksen, jolloin kahden linjan välinen leikkauslinja osoittaa uhrin paikan tarkasti. Partion jäsenten välimatka on oltava tarpeeksi pitkä, jotta paikanmääritys olisi tarkkaa.

Paikanmäärityksen on oltava jatkuvaa, siltä varalta, että uhri vajoaa pinnan alle. Tilanteissa, joissa uhri ehtii vajota pinnana alle ennen apua, paikanmääritystä jatketaan edelleen ja katse lukitaan uppoamiskohtaan kiintopisteiden avulla. (Ryti 2007, 262). Pelastuslaitoksen paikalle saavuttua poliisit pystyvät paikanmäärityksen ansiosta osoittamaan veden alle vajonneen paikan tarkasti pelastuslaitoksen sukeltajille, jolloin uhrin löytäminen on nopeampaa.

6.4 Esimerkkitilanteiden työnjako

Seuraavaksi esittelen yksinkertaistettuja pintapelastustilanteita, joita poliisi voi kohdata. Esittelen tilanteissa avustajalta ja pelastajalta vaadittavia toimenpiteitä tilanteiden ratkaisemiseksi.

6.4.1 Hätäntynyt henkilö pinnalla

Pinnalla vielä omin voimin pysyvää henkilöä kannattaa ensisijaisesti rauhoitella ja ohjeistaa, sillä hädässä oleva ei välttämättä tajua edes sitä, että jalat ylettäisivät pohjaan. Samalla pelastajan pitää arvioida tilanteen kiireellisyyttä. Partiokaveri varautuu avustajan tehtäviin ja on tarvittaessa yhteydessä pelastuslaitokseen. Jos avun tarve on ilmeinen, pintapelastustoimenpiteet aloitetaan. Vaikka tilanne ei olisikaan akuutti, poliisien on seurattava ja arvioitava tilannetta jatkuvasti, kunnes vedessä oleva henkilö on varmasti turvassa.

6.4.2 Uhri vajoaa pinnan alle kesken pelastuksen

Tilanteissa, joissa uhri vajoaa pinnan alle kesken pelastusuinnin, pelastaja ui kohtaan, jossa näki pelastettava viimeksi ja tekee muutaman sukelluksen. Jos uhria ei tässä vaiheessa löydy, niin vedessä oleva pelastaja ottaa katsekontaktin rannalla olevaan avustajaan, joka ohjeistaa vedessä olevaa poliisia sukeltamaan oikeassa kohdassa. Avustaja on tehnyt paikanmäärityksen, jonka avulla pystyy osoittamaan uppoamiskohdan rannalta. Jokaisen sukelluksen jälkeen avustaja ohjeistaa pelastajaa liikkumaan hieman, ettei tämä sukeltaisi samassa kohdassa jatkuvasti. (Ryti 2007, 104).

Rannalla oleva avustajana toimiva poliisi tekee tarkan paikanmäärityksen uppoamiskohdasta ja painaa uppoamisajan mieleen. Avustaja on myös pelastusviranomaisten yksiköiden kanssa radioyhteydessä lisätietojen antamiseksi. Viestinnän aikanaan avustajan katse ei saa missään nimessä hapuilla, vaan se on pidettävä tiukasti uhrin vajoamiskohdassa. Avustajan tärkein tehtävä on muistaa tarkka uppoamiskohta ja osoittaa se pelastuslaitoksen sukeltajille heidän saapuessa paikalle.

6.4.3 Uhri tajuissaan pinnalla – vesipelastusta ei suoriteta

Tilanteissa, joissa poliisipartio päättää jättää pintapelastuksen suorittamatta, partio sopii työnjaon keskenään. Toinen vastaa viestinnästä hätäkeskuksen ja paikalle saapuvan pelastusviranomaisen kanssa. Partion toinen jäsen hoitaa pelastettavan rauhoittamisen ja ohjeistamisen. Molemmat partion jäsenet erkaantuvat toisistaan rannalla siten, että kummallakin on suora näköyhteys pelastettavaan. Tämän jälkeen kumpikin suorittavat uhrin paikanmäärityksen luvussa 6.3.1 kuvatulla tavalla.

Jos uhri vajoaa pinnan alle eikä pintapelastusta voida edelleenkään suorittaa sen vaarallisuuden takia, partion jäsenet jatkavat edelleen uhrin vajoamispaikan paikanmääritystä pelastuslaitoksen saapumiseen asti. Vaikka uhri on vajonnut pinnan alle, katsekontaktia ei saa missään nimessä ottaa pois kiintopisteestä, jotta paikannus on mahdollisimman tarkkaa.

6.4.4 Pinnan alle vajonneen sijainnista ei ole tarkkaa tietoa

Tilanteissa, joissa poliisi saapuu paikalle silloin kun uhri on jo veden alla, poliisin pääasiallisena tehtävänä on silminnäkijöiden tietojen kerääminen uhrin uppoamispaikasta, tiedon välittäminen pelastusyksiköille ja heidän ohjeistaminen oikeaan paikkaan. Poliisin on turha mennä riskeeraamaan henkeään veteen, koska uhrin löytäminen vedestä ilman tarkkaa sijaintia on arpapeliä.

7 POLIISIN KOHTAAMAT ERITYISOLOSUHTEET

Poliisi eteen tulevat pintapelastustilanteet ovat luonteeltaan usein erilaisia ja vaativampia, verrattuna mitä tavalliselle kansalaiselle saattaa tulla vastaan. Tässä luvussa esittelen poliisia todennäköisesti vastaan tulevia tilanteita sekä poliisien kokemia esimerkkitalanteita.

7.1 Satamaolosuhteet

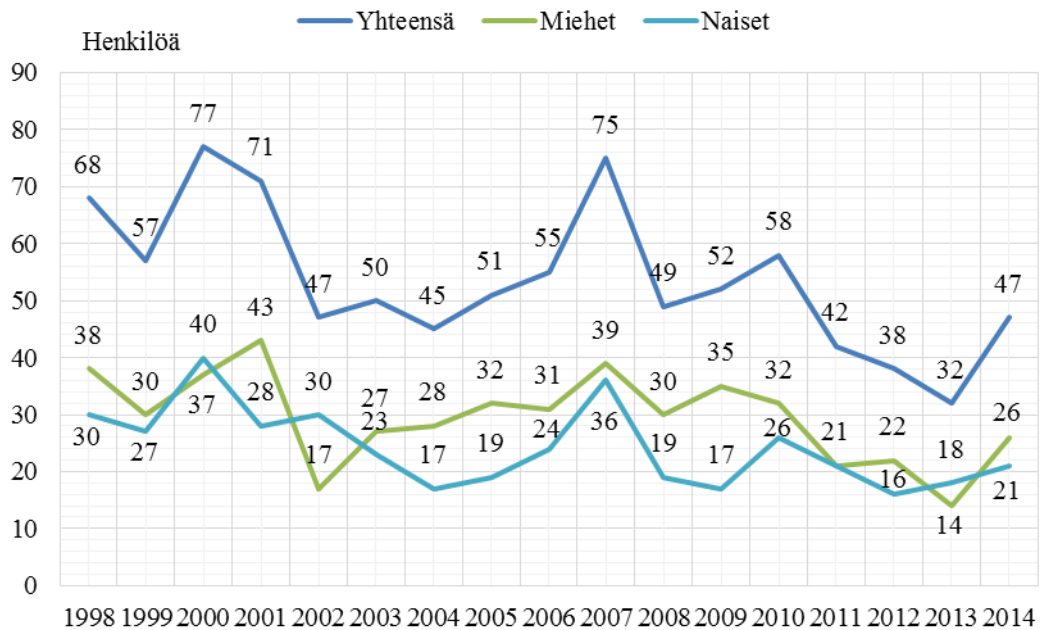
Suomessa useat kaupungit ovat rakentuneet vesistöjen ympärille. Etenkin satama-alueilla poliisipartio saattaa olla lähin viranomainen, kun henkilö joutuu veden varaan. Poliisipartiolle pintapelastustehtävät saattavat tulla satama-alueilla vastaan hyvinkin nopeasti. Esimerkiksi yleisötapahtumissa alkoholin vaikutuksen alaiset ihmiset saattavat horjahtaa veteen tai hypätä sinne tahallaan.

Hyppäämistä satama-altaaseen tulee välttää, koska satama-altaissa on usein kaikennäköistä rojua, kuten polkupyöränraatoja, liikennemerkkejä, renkaita, rikkinäisiä olutpulloja, terasikalusteita ja katukiviä. (Joesta nousi taas kymmeniä fillareita, Turun Sanomat 16.9.2007). Satamissa on myös laitureita ja pystysuoria seinämiä, jolloin riskinä on myös hyppääminen näkymättömissä oleviin vedenalaisiin rakenteisiin.

Satamista pitäisi aina löytyä yleisiä pelastusvälineitä. Satama-altaasta pelastettavalle kannattaa heittää jokin kelluke lisääjän voittamiseksi. Lisääjällä taataan, ettei satama-altaaseen tarvitse välttämättä hypätä, vaan sinne voi laskeutua varovaisesti, etenkin jos hyppy tapahtuisi korkealta. Ylöstulopaikka on muistettava selvittää ennen veteen menoa. (Ryti 2007, 22).

7.2 Itsetuhoiset henkilöt

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa tehdään vuosittain noin tuhat itsemurhaa. Hukuttautumalla itsemurhia tehdään vuosittain noin 50 (Kaavio 8).

Kaavio 8. Itsemurhat hukuttautumalla 1998-2014 (Tilastokeskus 2016).

Onnettomuustutkintakeskuksen seurantajakson aikana 73 hukkumistapausta pystyttiin varmistamaan itsemurhiksi. Todellinen luku on todennäköisesti kuitenkin suurempi selvän näytön puutteen takia. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 30).

Itsemurhissa 43 tapauksessa (59 %) henkilö oli joko kävellyt luonnonveteen tai hypännyt sinne rannalta tai laiturilta. Noin 10 %:ssa tapauksissa henkilö oli hypännyt sillalta veteen. Loput tapaukset olivat veneestä tai laivasta hyppäämisiä, ajoneuvolla ajamisia veteen sekä avantoihin, uima-altaisiin tai kaivoon hukuttautumisia. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 30).

Hukuttautumista yrittävät ovat usein myös päihteiden tai lääkkeiden vaikutuksen alaisia. Onnettomuustutkintakeskuksen seurantajakson aikana kolmasosalla hukuttautuneilla oli alkoholia veressä, tyypillisen promillemäärän ollessa 0,6-2,0 ‰. 65 % hukuttautuneista oli käyttänyt keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä. (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 30).

Työturvallisuusnäkökulmasta itsemurhaa yrittävien pelastaminen vedestä on vaarallista monestakin syystä. Ensinäkin itsemurhaa yrittävät voivat uida karkuun, jolloin perään läh-

teminen ei välttämättä ole järkevää. Itsemurhaa yrittävät saattavat myös fyysisesti vastustaa pelastusta, jolloin vedessä syntyy ei toivottu painitilanne. Itsemurhaa yrittävillä on yleensä myös vaatteet päällä vedessä, jolloin heitä on vaikea vetää perässä, koska vaatteet lisäävät veden vastusta ja upottavat. Itsemurhaa yrittävät ottavat joskus vaatteisiinsa mukaan esimerkiksi kiviä tai muita painoja tai sitovat itsensä johonkin uppoavaan esineeseen kiinni hukkumisen varmistamiseksi.

Pelastusta tai kiinniottoa vastustavan henkilön hakeminen vedestä on todennäköisesti poliisille liian vaativa tehtävä ilman pintapelastusvälineitä. Näissä tapauksissa poliisi voi valtuuttaa pelastuslaitoksen pintapelastajan käyttämään tarpeellisia voimakeinoja henkilön noutamisessa vedestä Poliisilain 2 Luvun 17 § 3 mom. mukaan:

Sillä, joka poliisimiehen pyynnöstä tai tämän suostumuksella tilapäisesti avustaa poliisimiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen apuun voimakeinojen käytössä erittäin tärkeän ja kiireellisen poliisin virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus poliisimiehen ohjauksessa sellaisten voimakeinojen käyttämiseen, joihin poliisimies toimivaltansa nojalla hänet valtuuttaa.

7.3 Hypotermia

Suomessa vesistöt ovat kylmiä lähes koko vuoden ja vesi jäähdyyttää kehoa monta kertaa nopeammin kuin yhtä lämmin ilma. Hypotermia tarkoittaa ruumiinlämmön laskua ja siitä aiheutuvia muutoksia elimistössä (Saarema 2016). Seuraavassa esitän lyhyesti hypotermian eri vaihteita:

- **Lievä hypotermia** – Elimistön lämpötila on 32-35 °C astetta. Tajunnan taso on normaali, mutta uhrilla on voimakasta lihasvärinää. Ääreisverenkierto supistuu ja verenkierto keskittyy keskivartaloon. Raajojen liikuttaminen on hidasta ja vaikeaa.
- **Keskivaikea hypotermia** – Elimistön lämpötila on 28-32 °C astetta. Uhrin syke hidastuu ja kaikki elintoiminnot hidastuvat. Lihasvärinä heikkenee ja tajunnan taso laskee.

- **Vaikea hypotermia** - Elimistön lämpötila on alle 28 °C astetta. Raajat ovat jäykistyneet ja uhri on tajuton. Sykettä on vaikea havaita ja verenpaine on todella matala. (Nyyssönen 2013, viitattu teoksessa Perälä 2015, 19-20).

Lievässä hypotermiassa olevaa uhria voi kehottaa kävelemään ja liikkumaan, jolloin kehon oma lämmöntuotanto nopeutuu. Hukuksissa ollutta ja ei kävelemään pystyvää uhria pitää suojata lisäjäähtymiseltä lämpöä eristävällä materiaalilla. (Jussila & Rissanen, viitattu teoksessa Perälä 2015, 43).

7.3.1 Suojaava hypotermia

Hukuksiin joutuneen kehon lämpötila laskee nopeasti, jos kylmää vettä on joutunut vatsaan tai keuhkoihin (Saarelma 2016). Hypotermia voi parantaa hukkuneen henkilön selviämismahdollisuuksia, koska elimistön hapenkulutus vähenee 5 % jokaista laskenutta ydinlämpöastetta kohti. Suojaava hypotermia toimii vain silloin, kun keho on jäähtynyt ennen hapenpuutteen syntyä. Kylmään veteen pudonnut lapsi on selvinnyt 66 minuuttia veden alla ilman neurologisia vaurioita. (Jama 2013, viitattu teoksessa Perälä 2015, 21).

7.3.2 Kylmään veteen putoaminen

Vaistomainen hukkumisreaktio ja siten uimakyvyttömyys syntyy joko paniikista, uupumisesta, hengitysvaikeuksista tai näiden yhteisvaikutuksista. (Ducharme & Lounsbury 2006, 19-20). Kylmään veteen putoaminen aiheuttaa kaikkia näitä osatekijöitä seuraavista syistä:

- **Kylmäsokki** – Jääkylmään veteen tippuminen yllättäen aiheuttaa kylmäsoikin, jolloin elimistö toimii refleksinomaisesti. Veteen tippuessaan henkilö haukkaa henkeään ja kylmä vesi tuntuu epämukavalta, jolloin uhri hätäantyy helposti. Pinnallinen ja nopeatempoinen liikahengitys laskee myös veren hiilidioksidipitoisuutta, jolloin tajunnan taso heikkenee. (Ducharme & Lounsbury 2006, 19-20).
- **Vaatus** – Avantoon tiputaan usein paksu vaatus päällä ja kengät jalassa. Vaatteet ja kengät päällä uiminen on vaikeaa ja pinnalla pysyminen on työlästä. Tästä johtuen paniikki syntyy helpommin, kun ihminen tajuaa olevansa aidossa vaarassa hukkaa.

- **Hypotermia** – Kylmyys kangistaa uimarin todella nopeasti, jolloin uintiliikkeiden tekeminen vaikeutuu, uhri hätääntyy ja sitä kautta vaistonvarainen hukkumisreaktio alkaa.

Veteen tippuneiden henkilöiden selviytymismahdollisuudet paranevat, jos he pystyvät rauhoittumaan, tasoittamaan hengityksensä ja tekemään järkeviä päätöksiä ennen muuta toimintaa. (Ducharme & Lounsbury 2006, 19-20).

7.3.3 Uiminen kylmässä vedessä

Haluan korostaa kylmässä vedessä uimisen vaarallisuutta. Hypotermiasta ja kangistumisesta johtuen kylmä vesi heikentää ihmisen toimintakykyä huomattavasti ja vähentää siten toiminta-aikaa vedestä pelastamisessa.

Kylmässä vedessä liikkuminen nopeuttaa kehon jäähtymistä huomattavasti enemmän verrattuna paikalla olemiseen. 25 °C asteinen vesi ei vielä vaikuta kehon jäähtymiseen uimisen aikana verrattuna paikalla pysymiseen. Kuitenkin jo 20 °C asteisessa vedessä paikallaan polkeminen nopeuttaa kehon jäähtymistä 34 % verrattuna paikalla kellumiseen. (Ducharme & Lounsbury 2006, 19-20). Kehon nopeampi jäähtyminen uudessa johtuu lisääntyneestä verenkierrosta. Liikkuessa raajat tarvitsevat verta, jolloin veri jäähtyy raajoissa nopeasti ja siirtyy muualle kehoon kylmentäen koko vartalon. Liikkuminen lisää myös ihoon kosketuksessa olevan kylmän veden määrää virtauksesta johtuen.

W.R. Keatinge havaitsi 1969 tekemässään kokeessa, että hyvät uimarit pystyivät uimaan ilman pelastusliivejä helposti 23 °C asteisessa vedessä. Samat uimarit pystyivät uimaan 5 °C asteisessa vedessä vain 7-12 minuuttia ennen uupumista. Ruumiin lämmön pysyessä yli 33 °C asteessa uiminen onnistuu vielä jotenkin. (Ducharme & Lounsbury 2006, 19-20). Täytyy kuitenkin muistaa, että vesien lämpötila avanto-olosuhteissa on lähes 0 °C asteista, jolloin uintiaika on korkeintaan muutamia minuutteja ja uintimatka on todella lyhyt.

Pelastajan riskinä ei siis suoranaisesti ole hypotermia, vaan jäähtymisestä johtuva kangistuminen ja lihasväsymys, jolloin uintiliikkeiden tekeminen vaikeutuu. (Ducharme & Lounsbury 2006, 19-20). Tämän takia poliisin tulee ottaa huomioon kylmän veden vaikutus riskinä pintapelastustilanteissa.

7.4 Poliisien kokemat esimerkkitalanteet

Seuraavaksi esittelen muutamia pintapelastustilanteita, joita poliisilla on tullut vastaan työtehtävien yhteydessä. Esimerkkien kertominen on mielestäni tärkeää, koska ne osoittavat, kuinka erilaisia tilanteita pintapelastustilanteet luonteeltaan ovat. Mukana on myös oma kokemukseni työharjoitteluni ajalta, jossa pintapelastustilanne oli lähellä.

Tapaus onnettomuustutkimuskeskuksen selvityksestä - ”Keski-ikäinen nainen hyppäsi keväällä keskellä päivää sillalta sulaan virtaan itsetuhoaikeissa. Poliisipartio saapui paikalle juuri ennen hyppäämistä ja sai haettua naisen ylös virrasta. Nainen menehtyi myöhemmin iltapäivällä sairaalassa. Naisella oli yllään tavalliset talvivaatteet. Naisella oli mielen-terveyteen liittyviä ongelmia, ja hän oli yrittänyt itsemurhaa aiemmin.” (Onnettomuustutkintakeskus 2011, 148).

Case Saimaan kanava – Hätäkeskus antoi ilmoituksen, jonka mukaan poikalapsen oli havaittu pudonneen Saimaan kanavaan. Paikalle lähti useita pelastuslaitoksen yksiköitä ja kaksi poliisin yksikköä. Vuoroaan lopettamassa ollut konstaapeli lähti myös paikalle ja huomasi kohteeseen päästyään, että kanavan puolivälissä oli veden pinnalla nähtävissä hahmo, jota oli syytä epäillä ihmiseksi. Konstaapelin saapuessa paikalle kohteessa ei ollut vielä yhtään pelastuslaitoksen yksikköä. Oman turvallisuutensa uhalla konstaapeli meni veteen ja nouti uimalla veden pinnalla kelluneen hahmon, joka osoittautui kanavaan pudonneeksi lapseksi. Lapsen elvytys aloitettiin välittömästi ja hänet toimitettiin Etelä-Karjalan keskussairaalaan, missä lapsi todettiin menehtyneeksi. Konstaapelin uima matka oli noin 50 metriä ja veden lämpötila oli lähellä jäätymisspistettä. Hypotermian aiheuttaman kangistumisen johdosta konstaapeli joutui suorituskykynsä ääri rajoille ja oli konkreettisesti vaarassa hukkaa itsensä. Päästyään uimalla kuljettamansa lapsen kanssa rantaan konstaapeli oli jo siinä tilassa, ettei päässyt kanavasta ylös ilman ulkopuolisten apua. Konstaapelille luovutettiin toiminnasta hopeinen ansiomitali. (Kaakkois-Suomen poliisilaitos, 2014).

Oma kokemus - Olin kesällä viikonloppuyönä partioimassa erään kaupungin keskustassa. Ravintoloiden sulkemisen jälkeen hätäkeskus antoi tehtävän 483A. Ilmoituksen mukaan mies oli hypännyt kävelysillalta läheiseen jokeen ja tämän naisystävä yrittää parhaillaan pelastaa tätä vedestä. Paikalle hälytettiin toinen poliisipartio, mutta myös me liityimme

tehtävään, koska olimme muutaman sadan metrin päästä tapahtumapaikalta. Toinen partio meni toiselta puolelta jokea kävelysillan luokse ja me tulimme toiselta puolelta. Sillalta hypänneen miehen naisystävä oli mennyt veteen ja raahannut tämän joen reunalle saamatta tätä enää joesta ylös. Toinen poliisipartio pääsi auttamaan naista ja mies saatiin ylös vedestä. Virven kautta pelastuslaitokselle ilmoitettiin, ettei pintapelastajille ole tarvetta, koska mies oli jo rannalla. Mies oli tajuton mutta hengitti. Tajuttomuus johtui ilmeisesti siitä, että mies oli hypännyt sillalta noin 4 metrin korkeudesta veteen ja osunut kivikkoiseen pohjaan pää edellä. Pelastuslaitos saapui paikalle muutamassa minuutissa johtoyksiköllä, ambulanssilla ja yhdellä pelastusyksiköllä. Naisystävän kertomuksen perusteella oli pääteltävissä, että mies yritti itsemurhaa. Sain myöhemmin kuulla, että sillalta hypännyt mies selvisi hengissä, mutta halvaantui vyötäröstä alaspäin.

Mies ui poliisia karkuun ja hukkui – Kaksi miestä oleskeli Lohjan Aurlahden satamassa, kun poliisi oli mennyt keskustelemaan heidän kanssaan. Toinen miehistä oli hypännyt veteen ja vajonnut pinnan alle laiturin lähetyvillä. Poliisi yritti pelastaa miestä vedestä pelastusveneen avulla, mutta häntä ei löytynyt. Noin 25-vuotias mies oli ollut veden alla noin 20 minuuttia ennen kuin pelastuslaitos sai hänet ylös. Mies kuoli elvytysyrityksestä huolimatta. (Mies hukkui – ui karkuun poliisia, Keski-suomalainen 4.6.2015).

8 VIRANOMAISYHTEISTYÖ

Tässä luvussa käyn läpi poliisin ja muiden pelastusviranomaisten välistä yhteistyötä pinta-pelastustilanteissa. Pelastusopiston yliopettajan haastattelun avulla olen pyrkinyt tuomaan esille pelastusviranomaisten toiveita siitä, mitä poliisin pitäisi tehdä pintapelastustilanteissa, joissa he ovat ensimmäisenä paikalla. Poliisin on mielestäni tärkeä tietää, mitä pelastusviranomaisten yksiköitä hälytetään pintapelastustilanteisiin sekä ymmärtää karkealla tasolla heidän toimintamallinsa, jotta yhteistyö tapahtumapaikalla olisi mahdollisimman selkeää ja tehokasta. Pelastuslain 46 § velvoittaa viranomaisia toimimaan onnettomuustilanteissa tehokkaasti:

Valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia -- toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

4) poliisi huolehtii kadonneiden etsinnästä maa-alueilla ja sisävesillä, vaara-alueiden eristämisestä ja muista järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvista tehtävistä onnettomuuspaikalla;

Tehokkaan viranomaisyhteistyön haasteena on viestintä eri yksiköiden välillä. Pahimmillaan tehtävälle voi osallistua useita poliisin, pelastuslaitoksen, rajavartiolaitoksen, meripelastusseuran ja ensihoidon yksiköitä. Tehtävänannon jälkeen eri viranomaiset päättävät YLKUTSU-puheryhmässä, missä alapuheryhmässä toimivat. Ensimmäisenä paikalle saapuvan yksikön tehtävänä on lisätietojen jakaminen tapahtumapaikalta muille yksiköille.

8.1 Mitä viranomaisia pintapelastustilanteisiin hälytetään?

Hätäkeskus hälyttää poliisin lisäksi vesipelastuspaikalle paikallisen pelastusviranomaisen määrittelemän vasteen, joka vaihtelee alueittain. Nyrkkisääntönä on, että paikalle hälytetään johtoyksikkö, lähin pelastusyksikkö, jolla on pintapelastaja sekä yksi tai useampi pelastusyksikkö, jossa on paineilmalaitteella varustettu sukeltaja. Lisäksi paikalle voidaan hälyttää nostolavayksikkö, jos uhri pitää esimerkiksi nostaa satama-altaasta tai muusta hankalasta paikasta. Paikalle hälytetään myös ensihoidon yksiköitä. (Saloranta 2016).

Tieto 483-tehtävistä menee aina automaattisesti myös rajavartiolaitokselle, meripelastuskeskukselle, heidän lähimmälle meripelastusasemalle ja meripelastushelikopterille, joka saattaa olla sisävesilläkin nopein paikalle ehtivä yksikkö. Keravan hätäkeskusalueella vesipelastushälytys menee myös yhdelle Helsinki-Vantaan pelastuslaitoksen yksikölle, jossa oletusarvoisesti yksi sukeltaja on aina valmiudessa. Kyseisen sukeltajan kuljettamiseen käytetään Finhems10-lääkintähelikopteria. (Saloranta 2016).

Pintapelastustilanteisiin voidaan hälyttää myös Suomen meripelastusseuran yksiköitä, jos nämä toimivat alueella. Sisävesillä meripelastusseuran yksiköt toimivat pelastuslaitoksien sopimusyksikköinä ja merialueilla rajavartiolaitoksen alaisena. (Nuutila 2016).

8.2 Pelastuslaitokset

Vuosittain pelastuslaitokset saavat yhteensä noin 400 tehtävää, joissa ihminen joudutaan pelastamaan vedestä (Taulukko 1).

Vuosi	2011	2012	2013	2014	2015
Tehtävät	385	346	425	479	411

Taulukko 1. Pelastuslaitoksien ihmisen pelastamistehtävät vedestä (Pelastustoimi 2016, 25).

Pintapelastus kuuluu jokaisen ammattipalomiehen peruskoulutukseen (Itä-Uudenmaan pelastuslaitos, 2011). Pelastuslaitoksien vesipelastusvalmius on jaettu kolmeen valmiustasoon ja jokainen pelastuslaitos pitää jatkuvasti yllä vähintään pintapelastusvalmiutta. (Sisäasiainministeriö 2007, 15).

I – Välitön vesisukellusvalmius

II – Muu vesisukellusvalmius

III – Pintapelastusvalmius

Välittömällä vesisukellusvalmiudella tarkoitetaan välittömässä lähtövalmiudessa olevaa pelastusyksikköä, joka koostuu esimiehestä, kahdesta I-tason vesisukeltajasta ja sukellusavustajasta. Muulla vesisukellusvalmiudella tarkoitetaan pelastusyksikköä, joka koostuu esimiehestä, kahdesta vesisukelluskelpoisesta vesisukeltajasta ja sukellusavustajasta. Pin-

tapelastusvalmiudella tarkoitetaan esimiehen, kuljettajan ja työparin muodostamaa 1+3-vahvuista pelastusyksikköä. (Sisäasiainministeriö 2007, 4).

Pelastuslaitoksen sukeltajilla on erilaisia etsintämenetelmiä, joilla uhri pyritään löytämään mahdollisimman nopeasti. Uhrin löytämiseksi sukeltajat tekevät esimerkiksi sektorietsintää, kehäetsintää tai ruudukkoetsintää. Ideaalitulanteessa poliisin tekemän paikanmäärityksen ansiosta sukeltaja löytää hukkuneen välittömästi laskeuduttuaan pohjalle. Pelastuslaitokset etsivät hukkunutta ihmistä vedestä vähintään tunnin ajan hätäilmoituksesta tai pinnan alle painumisesta (Sisäasiainministeriö 2007, 16).

8.3 Viestintä ja pelastuslaitosta palveleva toiminta

Poliisin ja pelastuslaitoksen välinen viestintä nopeuttaa pelastuslaitoksen pelastustoimenpiteiden aloitusta. Poliisipartion pitää välittää paikalle saapuville pelastuslaitoksen yksiköille seuraavia tietoja:

- Tehtävän yleistiedot - (esimerkiksi onko onnettomuudessa vene, auto tai uimari)
- Montako pelastettavaa vedessä on
- Onko pelastettava pinnalla vai pinnan alla
- Kuinka kaukana rannasta pelastettava on
- Pääseekö pelastusyksiköllä rannan läheisyyteen

Etenkin pelastettavan etäisyyden tietäminen on tärkeää, koska vesisukeltajan turvaköysi on 50 metriä pitkä. Tätä pitemmillä etäisyyksillä vesisukelluksessa tarvitaan apuna venekalustoa, jolloin poliisin pitää selvittää myös onko lähistöllä sopivaa veneenlaskupaikkaa. Pinta-pelastajilla köyttä on 200-300 metriä. (Siivonen 2016).

Pelastuslaitoksen ohjeistaminen paikalle korostuu, koska vesistöjen lähelle tulee harvemmin osoitteella varustettuja teitä. Jos tehtävä vaatii vesisukellusta ja vesiliikenne tapahtumapaikalla on vilkasta, sukeltajien työturvallisuuden varmistamiseksi vesiliikenne tulee pysäyttää etsintäalueen välittömästä läheisyydestä (Siivonen 2016).

8.4 Kuka pintapelastustilannetta johtaa?

Pelastuslain 35 §:n mukaan pelastusviranomaisen pelastustoiminnan johtajalla on yleisjohtovastuu onnettomuustilanteissa, joissa pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia.

Suolaisessa vedessä tapahtuvan vesipelastustehtävän johtovastuu on rajavartiolaitoksella ja meripelastuskeskuksella. Sisävesillä johtovastuu on alueen pelastuslaitoksella. (Saloranta 2016). Pelastustoiminnan johtaja päättää etsintä- ja pelastustoimien lopettamisesta, jolloin etsintätehtävä jatkuu tarvittaessa poliisin osalta kadonneen henkilön etsintänä. (Poliisihallitus 2013, 6-7).

Silloin kun poliisi on pintapelastuspaikalla ja pelastusviranomainen on vielä matkalla paikalle, johtovastuu pitää sopia erikseen tilannekohtaisesti. Käytännössä poliisi johtaa tilannetta paikan päällä, mutta matkalla oleva pelastustoimen johtaja voi antaa poliisille lisäohjeita. Viestiyhteyden pitäminen ja kommunikointi on tilanteessa tärkeää. (Hakala 2016; Siivonen 2016).

Kuten aikaisemmin olen jo todennut, pintapelastustilanteet saattavat tulla poliisille vastaan muiden poliisitehtävien yhteydessä, jolloin poliisitehtävä saattaa nopeasti vaihtua pelastustehtäväksi. Tilanteiden monimutkaisuuksien ja kiireellisyydestä johtuen kaikkia viranomaisten välisiä johtosuhteita ei voida etukäteen lain tasolla selkeästi määritellä. Pääsääntönä voi kuitenkin pitää sitä, että johtovastuu on sillä viranomaisella, jonka lakisääteisestä tehtävästä on kyse. Tärkeintä kuitenkin on, ettei johtosuhteiden pohdinta vaikuta itse pelastustehtävän suorittamiseen.

9 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA ARVIOINTI

9.1 Toteutustapa

Poliisiammattikorkeakoulun ensimmäisellä TKI-oppitunnilla painotettiin aikaisessa vaiheessa opinnäytetyön aiheen valintaa. Työtä varten suositeltiin valitsemaan itseä kiinnostava aihealue ja mieluiten sellainen, joka tuo lisäarvoa poliisiorganisaatioon. Valinta ei ollut minulle vaikeaa, koska olin edellisenä kesänä toiminut Helsingissä rantapelastajana ja halusin yhdistää oppimani asiat tulevaan ammattiini. Opinnäytetyön aihe tarkentui ensimmäisen opinnäytetyöseminaarin aikaan, jonka jälkeen työn tekeminen on ollut mielekästä ja mielenkiintoista.

Heti alkuvaiheessa oli selvää, että opinnäytetyöni tulee olemaan toiminnallinen ja koostumaan kahdesta eri osasta: PowerPoint-esityksen muodossa toimivasta koulutusmateriaalista sekä prosessin selostuksena ja koulutusmateriaalin tietopohjana toimivasta raportista. Opinnäytetyöni on työelämää kehittävä työ, joten mahdollisimman laaja-alaisella tiedonkeruulla olen pyrkinyt tukemaan omia johtopäätöksiäni ja siten varmistamaan työn tieteellisyiden.

9.2 Koulutusmateriaali ja tiedon levittäminen

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on luoda tuotos, jolla työelämää voidaan kehittää. Opinnäytetyön tuotos voi olla esimerkiksi opas, koulutusmateriaali tai tapahtuma. (Airaksinen & Vilka 2004, 9-10).

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön produktina toimii Poliisiammattikorkeakoululle ja poliisilaitoksille suunnattu koulutusmateriaali poliisin pintapelastustilanteita varten. Koulutusmateriaalin tietopohjana toimii tämä raportti, joka pystyy toimimaan yksinäänkin ohjeena poliisin pintapelastustilanteita varten. Katsoin kuitenkin tarpeelliseksi tehdä myös oppimista tukevan materiaalin. Koulutusmateriaali on vapaamuotoinen PowerPoint-esitys, jolla tietoa on helppo välittää ytimekkäästi havainnollistavia kuvia ja kaavioita hyväksikäyttäen.

Työn julkistamisen jälkeen tehtäväksi jää tiedon levittäminen poliisiorganisaatioon. Vaihtoehtoina ovat PowerPoint-esityksen esittäminen yleisölle tai koulutusmateriaalin toimiminen itseopiskelumateriaalina. Annoin PowerPoint-esityksen muutamalle poliisiopiskelijalle luettavaksi parhaan oppimistavan selvittämiseksi. Opiskelijoilta saadun palautteen perusteella oppimista aiheesta tapahtuu parhaiten, kun asia on jonkun esittämä. Koulutusmateriaali ei toimi hyvin itseopiskelumateriaalina, koska aihe on laaja eikä pintapelastusta ja siihen liittyviä asioita pysty oppimaan pelkällä lukemisella. Koulutusmateriaalin muuntaminen toimivaksi itseopiskelumateriaaliksi vaatisi aikaa, eikä sen levittäminen poliisin sisäisessä verkossa takaisi riittävää näkyvyyttä. Palautteen ja oman näkemykseni mukaan tietoa pintapelastustilanteista saa parhaiten levitettyä esityksen avulla. Kaikkien poliisien kouluttaminen paikan päällä eri poliisilaitoksissa ei ole kuitenkaan mahdollista.

Ratkaisuksi näen sen, että aihetta opetettaisiin Poliisiammattikorkeakoulussa perustutkinto-opiskelijoille. Yhden tunnin esityksen pitäminen riittäisi tiedon tehokkaaseen levittämiseen. Pintapelastustilanteisiin liittyvä koulutus täydentäisi samalla poliisiopiskelijoiden operatiivisen kenttätoiminnan, viranomaisyhteistyön, ensiavun ja viestinnän koulutusta. Tieto leviäisi myös poliisilaitoksille sitä mukaan, kun opiskelijat käyvät työharjoittelussa ja valmistuvat.

9.3 Aineiston hankinta

Opinnäytetyön työstäminen alkoi teoretietojen hankkimisella mahdollisimman monesta eri lähteestä sekä tilastojen keräämisellä Tilastokeskuksesta ja PolStatista. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusluvan saatuaani pystyin poliisin rekistereistä etsimään ja tutustumaan poliisin yksittäisten pintapelastustilanteiden raportteihin. Perehtymällä poliisin kokemuksiin tilanteisiin sain paremman näkemyksen poliisin pintapelastustilanteiden yllätyksellisyydestä ja vaarallisuudesta.

Poliisin, pelastuslaitoksen ja hätäkeskuksen asiantuntijoiden haastattelujen avulla olen pyrkinyt täyttämään tietoaukkoja, joita kirjalliset lähteet eivät kattaneet, sekä saamaan tukea omiin johtopäätöksiin. Haastattelujen avulla olen myös pyrkinyt tuomaan esille muiden näkemyksiä pintapelastustilanteista sekä selvittämään poliisilta vaadittavia toimenpiteitä tehokkaan viranomaisyhteistyön takaamiseksi.

9.4 Tekemiseen liittyvät haasteet ja niiden ratkaisut

Alusta lähtien tiedossani oli, että pintapelastukseen liittyvää aineistoa ja kirjallisuutta on vähän ja aihetta ei ole käsitelty aikaisemmin poliisiorganisaatiossa millään tavalla. Toisaalta tämä kannusti minua luomaan aiheesta uutta materiaalia poliisin käytettäväksi, jolla pystytään kehittämään poliisin toimintaa kapealla osa-alueella. Tiedon vähyden korjaamiseksi pyrin rakentamaan johtopäätökseni yhdistelemällä aikaisemmin oppimaani olemassa olevaan kirjallisuuteen sekä muiden käytännön kokemuksiin.

Olen pyrkinyt luomaan poliisille suunnatun ohjeen ja koulutusmateriaalin muiden viranomaisten ja hengenpelastustoimijoiden materiaalien avulla. Haastavaksi osoittautui muiden viranomaisten suorittamat pintapelastukset, jotka eroavat poliisin kohtaamista tilanteista. Pelastusviranomaisilla on käytössään ammattimaisia varusteita ja kalustoa, jonka takia heidän toimintamalleja ja ohjeita ei voi suoraan hyödyntää poliisin pintapelastustilanteissa. Poliisin tekemä hengenpelastus on lähinnä korkeatasoista maallikkotoimintaa ja rantapelastajien kohtaamat tilanteet ovat luonteeltaan lähimpänä poliisin kohtaamia tilanteita. Tämän takia käytin poliisin pintapelastusohjeiden laadinnan perustana Niilo Rytin kirjoittamaa rantapelastajien käsikirjaa sekä Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton ohjeita. Ohjeita tehdessä pystyin myös hyödyntämään rantapelastajakurssilta opittuja asioita, sekä rantapelastajan töistä saatuja kokemuksia.

Hukkumiseen ja kylmässä vedessä uimiseen liittyvää suomenkielistä aineistoa oli rajoitusti, joten englanninkieliset lähteet osoittautuivat hyödyllisiksi. Pystyin myös hyödyntämään kokemuksiani hukkumisesta, sukeltamisesta, vedenalaisesta etsinnästä, hypotermiasta ja kylmässä vedessä uimisesta, joita sain ollessani varusmiespalveluksessa Merivoimien sukeltajakoulussa.

Haasteeksi osoittautui myös, ettei poliisin suorittamia pintapelastuksia ole tilastoitu mihinkään. PolStatista löytyi helposti annettujen 483-tehtävien määrä, mutta poliisin pintapelastuksesta ei ole olemassa suoritetta, joka jäisi tilastoihin näkyään. Yritin korjata tilannetta käyttämällä poliisin muita tietojärjestelmiä suoritteiden selvittämiseen. Ongelmaksi kuitenkin osoittautui poliisipartioiden suoritteiden vaihteleva kirjaaminen. Poliisin tekemiä pintapelastuksia esiintyy paljon mediassa, mutta niiden perusteella johtopäätöksiä poliisin pintapelastuksien määrästä ei voinut vetää.

9.5 Ammatillinen kasvu ja kehitys

Työstin opinnäytetyötä pikkuhiljaa työharjoitteluni aikana, jolloin ammatillista kasvua tapahtui todella paljon. Opinnäytetyöni tekeminen opetti minua pitkäjänteiseen ja huolelliseen työskentelyyn, samalla se oli myös suuressa roolissa ammatillisessa kasvussa ja kehityksessä harjoittelun aikana. Työharjoittelun työvuoroissa aikaa jäi myös pintapelastustilanteiden pohtimiseen ja muiden moniviranomaistehtävien vertaamiseen pintapelastustilanteisiin. Pohdinnan kautta sain uusia näkökulmia tehokkaasta viranomaisyhteistyöstä poliisin näkökulmasta, joiden kautta pystyin refleктоimaan oppimaani opinnäytetyöhön ja sitä kautta kehittämään ammatillista osaamistani.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vaikka 483-tehtävät edustavat vain murto-osaa kaikista poliisin tehtävistä, pintapelastustoimenpiteiden hallitseminen on mielestäni tärkeää, koska kyseessä on toisen hengen pelastamisesta. Lähin viranomaisen auttaa -periaate on toimiva järjestelmä etenkin harvaan asutuilla alueilla ja nopea viranomaistoiminta korostuu etenkin pintapelastustilanteissa, joissa henkilön hätä on usein kiireellinen. Poliisin paikalla suorittama pelastus- ja ensiapu-toiminta tukee paikalle saapuvien ensihoito- ja pelastusyksiköiden toimintaa ja parantaa veteen joutuneen selviytymismahdollisuuksia.

Omien ja muiden poliisien kokemusten, teorian tiedon ja asiantuntijahaastattelujen avulla, olen mielestäni onnistunut tavoitteessani luomaan toimivan, pelastusviranomaisia palvelevan ja ihmishenkiä pelastavan poliisin toimintamallin pintapelastustilanteisiin. Poliisin oikeanlaisten toimenpiteiden tarkoituksena on tehdä aukoton toimintaketju ihmisen pelastamiseksi vedestä ja mahdollisuuksien mukaan suorittaa henkilön pelastaminen kokonaan ennen pelastuslaitoksen saapumista kohteeseen. Uskon, että tämän opinnäytetyön avulla poliisit hahmottavat vähintään teoriatasolla, miten pintapelastus saadaan tehtyä oikeaoppisesti ja turvallisesti. Toiveenani kuitenkin on, että poliisit kehittäisivät uima- ja hengenpelastustaitojaan jatkuvasti, jotta työssä kohdatut yllättävät pintapelastustilanteet olisivat turvallisia.

Pintapelastuksia pitäisi käsitellä poliisiorganisaatiossa jatkossakin ja sitä kautta kehittää poliisin toimintaa kaikissa veteen liittyvissä tehtävissä. Toiminnan kehittämiseksi yhteistyötä pelastusopiston kanssa pitäisi lisätä. Kehittämisehdotukseni on myös, että poliisit kirjaisivat pintapelastuksista raportin, jota voitaisiin hyödyntää jatkotutkimuksissa ja kokemuksien jakamisessa. Jatkotutkimukselle olisi tarvetta myös venepoliisin pintapelastustilanteisiin liittyen.

Poliisien tekemät pintapelastukset ovat periaatteessa korkeatasoista maallikkotoimintaa. Vaikka poliisi ei koko työuransa aikana kohtaisi työtehtävissä yhtään pintapelastustehtävää, on hengenpelastuksen taitaminen tärkeää myös siviilissä. Uimataito on suomalaisten kansallistaito ja katson, että hengenpelastustaito on samassa suhteessa yhtä tärkeää poliisille, jotka edustavat ammattiaan siviilissäkin ja näyttävät esimerkkiä muille kansalaisille.

LÄHTEET

Airaksinen, Tiina. & Vilka, Hanna 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki, Tammi.

Cantwell, Patricia 2015: Drowning. Pathophysiology. Luettavissa: <http://emedicine.medscape.com/article/772753-overview#a3>. Luettu: 20.6.2016.

Ducharme, Michel B & Lounsbury, David S 2006: Swimming: An option for self-rescue in cold water. Yhdysvaltain rannikkovartioston aikakauslehti On Scene 2006:3, 19-21. Luettavissa: <http://www.uscg.mil/hq/cg5/cg534/On%20Scene/OSFall06.pdf>. Luettu: 26.9.2016.

Hakala, Kauko 2016: Ylikomisario. Poliisiammattikorkeakoulu. Operatiiviset valmiudet. Sähköposti 3.11.2016.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos 2011: Vesipelastus. Luettavissa: <http://www.iupela.fi/palvelut/pelastustoiminta/vesipelastus>. Luettu: 11.9.2016.

Kaakkois-Suomen poliisilaitos 2014: Konstaapelille hopeinen ansiomitali. Poliisihallinnon intranet Sinetti. Sisäinen lähde.

Kankaanpää Anna & Rajala Katja, 2011: Kuudesluokkalaisten ja aikuisten uimataito Suomessa vuonna 2011. Luettavissa: http://www.suh.fi/files/200/uimataitoraportti_fin.pdf. Luettu: 15.9.2016.

Keskisuomalainen, 4.6.2015: Mies hukkuu – ui karkuun poliisia. Luettavissa: <http://www.ksml.fi/kotimaa/Mies-kuoli-uituaan-karkuun-poliisia/366874>

Kurra, Simo & Lahtinen, Kimmo & Nissinen, Ari 2013: Vapaasukellus. 3. painos. Helsinki, Sukeltajaliitto ry.

Naslund, Sebastian 2008: How to handle a freediver suffering blackout due to hypoxia. Luettavissa: <http://www.freediving.biz/education/laryngospasm.html>. Luettu: 8.9.2016.

Nuutila, Lauri 2016: Meripelastusseuran alushankintatyöryhmän jäsen. Sähköposti 15.11.2016.

Onnettomuustutkintakeskus 2011: Hukkumiskuolemat Suomessa 1.4.2010-31.3.2011. Tutkintaselostus. S1/2010Y. Luettavissa: http://www.turvallisuustutkinta.fi/material/attachments/otkes/tutkintaselostukset/fi/muuton nettomuudet/2010/IIZfmLhi3/S1-2010Y_Tutkintaselostus.pdf

Pelastusopisto 2007: Turvaohjeet pelastustoimen vesisukellukseen. Luettavissa: [http://lyhytkurssit.pelastusopisto.fi/pelastus/home.nsf/pages/A05F5398BCFDE36EC2257E0E00262D28/\\$file/Turvaohje.pdf](http://lyhytkurssit.pelastusopisto.fi/pelastus/home.nsf/pages/A05F5398BCFDE36EC2257E0E00262D28/$file/Turvaohje.pdf). Luettu: 15.9.2016.

Pelastustoimi 2016: Pelastustoimen taskutilasto 2011-2015. Luettavissa: http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_D/D4_2016.pdf. Luettu: 14.9.2016.

Perälä, Alina 2015: Hukuksissa olleen vedestä pelastaminen ja ensiapu. Tampereen ammattikorkeakoulu. Ensihoidon koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Pia, Francesco A & Vittone, Mario 2006: It doesn't look like they are drowning. Yhdysvaltain rannikkovartioston aikakauslehti On Scene 2006:3, 14. Luettavissa: <http://www.uscg.mil/hq/cg5/cg534/On%20Scene/OSFall06.pdf>. Luettu: 26.9.2016.

Poliisiammattikorkeakoulu. Todistus uimataidosta. Luettavissa: http://www.polamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polamkwwwstructure/23887_Todistus_uimataidosta.pdf?24e48dbc954dd388. Luettu: 7.6.2016

Poliisihallitus 2013. Ohje. Kadonneen henkilön etsintä ja poliisitutkinta. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/14775_Kadonneen_henkilon_etsinta_Ohje_29.11.2013.pdf?437f977e6aa9d288

PolStat: Poliisin tilastopalvelu.

Punainen Risti 2011: Hukkuneen elottoman henkilön painelu-puhallus (PPE) elvytys. Luettavissa: <https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/SUOMI%20Hukuksissa%20PPE%202011.pdf>. Luettu: 7.6.2016

Puolustusvoimien Koulutuskeskuksen Kehittämiskeskus 1999: Uinti- ja Hengenpelastuskoulutus. Luettavissa: <http://docplayer.fi/1505989-Uinti-ja-hengenpelastus-koulutus.html>. Luettu 7.6.2016.

Rantaeskola, Satu (toim.) 2014: Poliisilaki - kommentaari. Tampere. Poliisiammattikorkeakoulu.

Rao, Dinesh 2013: Drowning. Forensic Pathology. Luettavissa: <http://www.forensicpathologyonline.com/E-Book/asphyxia/drowning>. Luettu 29.8.2016

Rautiainen, Paula 2011: Hukkuneen elvytys. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Luettavissa: http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&viewType=viewArticle&tunnus=duo99628. Luettu: 6.7.2016.

Ryti, Niilo 2007: Rantapelastajan Käsikirja. Helsinki, Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry.

Saarelma, Osmo 2016: Hypotermia. Luettavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00223. Luettu: 29.8.2016.

Saloranta, Pekka 2016: Keravan hätäkeskuksen vuoromestari. Sähköposti 19.10.2016.

Siivonen, Vesa 2016: Pelastusopiston yliopettaja. Sähköposti 2.11.2016.

Sisäasiainministeriö 2007: Pelastussukellusohje. Ohje. SM050:00/2006.
<http://www.intermin.fi/julkaisu/482007?docID=25169>

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2015: Uinninvalvojan testiuinti. Luettavissa:
http://www.suh.fi/files/1316/Uinninvalvojan_testiuinti_2015.pdf. Luettu 7.6.2016.

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto: Näin toimin hätätilanteessa. Luettavissa:
[http://www.suh.fi/tiedotus/pelasta_ ja_pelastu/nain_toimin_hatatilanteessa_\(hrap\)](http://www.suh.fi/tiedotus/pelasta_ ja_pelastu/nain_toimin_hatatilanteessa_(hrap)). Luettu: 7.9.2016

Tilastokeskus 2016: Tilastokeskuksen PX-Web tietokannat. Luettavissa:
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_ter_ksyyt/060_ksyyt_tau_106.px/?rxid=47a7362e-acc9-4d3a-b88e-f2f8f1a2fcee

Toivonen, Anneli 2012: Hukkuminen pelastuneiden silmin - Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton vesiturvallisuusviestinnän kehittämishanke. Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö ylempi AMK.

Turun Sanomat, 16.9.2007: Joesta nousi taas kymmeniä fillareita. Luettavissa:
<http://www.ts.fi/viihde/1074227957/Joesta+nousi+taas+kymmenia+fillareita>.

Vittone, Mario 2010: Drowning doesn't look like drowning. Luettavissa:
<http://mariovittone.com/2010/05/154/> Luettu: 7.6.2016.

LITTEET

Liite. Koulutusmateriaali poliisin pintapelastustilanteisiin (PowerPoint-esitys)

Tehtävä 483: Ihmisen pelastaminen vedestä

Koulutusmateriaali poliisin pintapelastustilanteisiin

Vili Pekari

Poliisipartio pelasti miehen vedestä Oulussa

OULU 15.4.2010 17:41 [ARKISTO](#) KALEVA

Poliisipartio pelasti veteen tippuneen miehen torstaina iltapäivällä Hartaanselältä. Mies löytyi kellumasta vedessä. Poliisipartio pääsi miehen luokse ottamalla käyttöön rannalla olleen veneen.

Vene oli lukittu ja poliisit joutuivat ampumaan veneen lukon rikki. Veneessä oli myös aivot, joten poliisit pääsivät miehen luokse soutamalla.

Poliisit vetivät miehen rantaan veneen kiikkeryyden vuoksi.

Rollaattorilla liikkunut mies oli pudonnut veteen Kuusisaaren johtavan pyörätien sillalta. Mies toimitettiin Oys:iin tarkastettavaksi

KAIVOPUISTO Poliisit heittivät vaatteet pois ja hyppäsivät mereen pelastamaan toppatakin varassa kelluneen naisen.

Kaksi sankarillista nuorehkoa miespoliisia pelasti veden varaan joutuneen naisen Helsingin Merisatamassa. Silminnäkijöiden mukaan poliisit riisuuntuivat ja hyppäsivät erittäin kylmään meriveteen yllään enää alushousut.

Nainen oli joutunut tuntemattomasta syystä mereen kahvilan Carusellin rannassa. Hän kellui toppatakin varassa kasvot alaspäin.

Tilanteen yleisjohto oli merivartiostolla, koska turma oli sattunut suolaisessa vedessä.

- Meillä oli tullin vene ja oma kumivene jo menossa paikalle ja kopteri oli (Malmin) kentällä juuri lähdössä, kertoo meripelastusjohtaja **Santeri Martikainen**.

- Myös poliisin Ville 1 -vene oli tulossa.

Pelastuslaitoskin oli hälytetty, ja sammakkomiehet olivat tulossa. Samoin ensihoitoyksikkö.

Juuri ennen kopterin nousemista meripelastuskeskukseen tuli tieto, että kaksi poliisia oli käynyt uimalla hakemassa naisen pois.

- Ihan kalsarisillaan, Martikainen vahvistaa silminnäkijähavainnot.

Naista ei tarvinnut elvyttää, kiitos poliisipartion ripeän toiminnan.

Poliisit olivat kuitenkin hoitaneet tehtävän ripeästi. (KUVA: Lukijan kuva)

Tapaus sattui Merisatamassa. (KUVA: Google)

Minkä takia asian käsitteleminen on tärkeää?

- Ihmishenkien pelastaminen
- Työturvallisuuden kehittäminen
- Viranomaisyhteistyön tehostaminen
- Esimerkin näyttäminen kansalaisille
- Asiaa ei ole käsitelty aikaisemmin

Tavoitteet

- **Oppia teoriatasolla:**
  - Hengenpelastuksen perusteita
  - Tuntemaan pintapelastukseen liittyvät riskit
  - Arvioimaan pintapelastustilanteen kiireellisyyttä
  - Toimimaan pelastajan ja avustajan roolissa pintapelastustilanteissa
  - Suorittamaan pintapelastus turvallisesti
  - Toimimaan tehokkaasti moniviranomaistehtävällä

Käsitteet

- **Hengenpelastus** - Tarkoittaa ihmisen pelastamista vedestä. Termiä käytetään yleensä siviilipuolella.
- **Pintapelastus** - Tarkoittaa ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista veden pinnalta tai pinnan alta ilman sukelluslaitteita.
- **Vesisukellus** - Tarkoittaa pelastusviranomaisen tehtävää, jossa ihmisen ja omaisuuden pelastamiseksi vedestä tarvitaan vesisukelluslaitetta.
- **Rantapelastus** - Ihmisen pelastamista paikassa, jossa ranta on lähellä.

Hukkuminen

- Hukkuminen tarkoittaa nesteen joutumista ihmisen hengitysteihin siten, että ilman hengittäminen estyy, jolloin veden alle joutunut menehtyy hapenpuutteeseen.
1. **Hengityksen pidättäminen**
    - Tietoisesti jopa 2 minuuttia
  2. **Osittainen tajunnan menetys**
    - Hallitsematon lihaksien vapina
  3. **Tajunnan menetys**
    - Uhri yrittää hengittää > Laryngospasmi
  4. **Laryngospasmin laukeaminen**
    - 10-20 % tapahtuu ns. "kuivahukkuminen"
  5. **Sydämen pysähtyminen**
    - Pysyviä vaurioita 5-10 minuutissa

Miltä hukkuminen näyttää?

- Vastoin yleistä käsitystä hukkuminen tapahtuu hiljaa ilman käsien heiluttelua ja dramaattista avunhuutamista
- Vaistonvarainen hukkumisreaktio
- Tarkoituksena vain ja ainoastaan saada suu veden pinnan yläpuolelle
- **Uhrin vartalo pystysuorassa**
- **Suu painuu välillä pinnan alle ja palaa hetkeksi takaisin**
  - Aikaa jää vain hengittämiseen eikä avun huutamiseen
- **Uhri ei pysty kontrolloimaan käsiään tietoisesti**
  - Uiminen tai käsien heiluttaminen mahdotonta
- **Uhri levittää käsiään veden pinnalle ja pyrkii työntämään vettä vasten**
- **Saattaa näyttää siltä kuin henkilö pyrkisi kiipeämään tikapuita pitkin ylös vedestä**

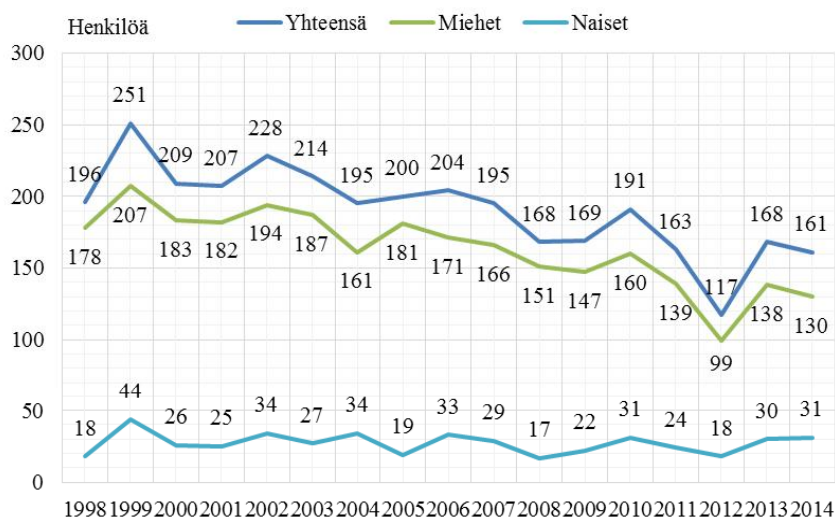
Hukkumistilastot

- Noin 2/3 suomalaisista on uimataitaisia
- Kansainvälisesti vertailtuna Suomessa hukkuu paljon ihmisiä
  - Selittyä pääosin vesistön läheisyyteen keskittyvällä asutuksella, kesämökkikulttuurilla ja alkoholin käytöllä.
- Suomessa hukkuu vuosittain keskimäärin 1,5 henkilöä yrittäessään pelastaa toista

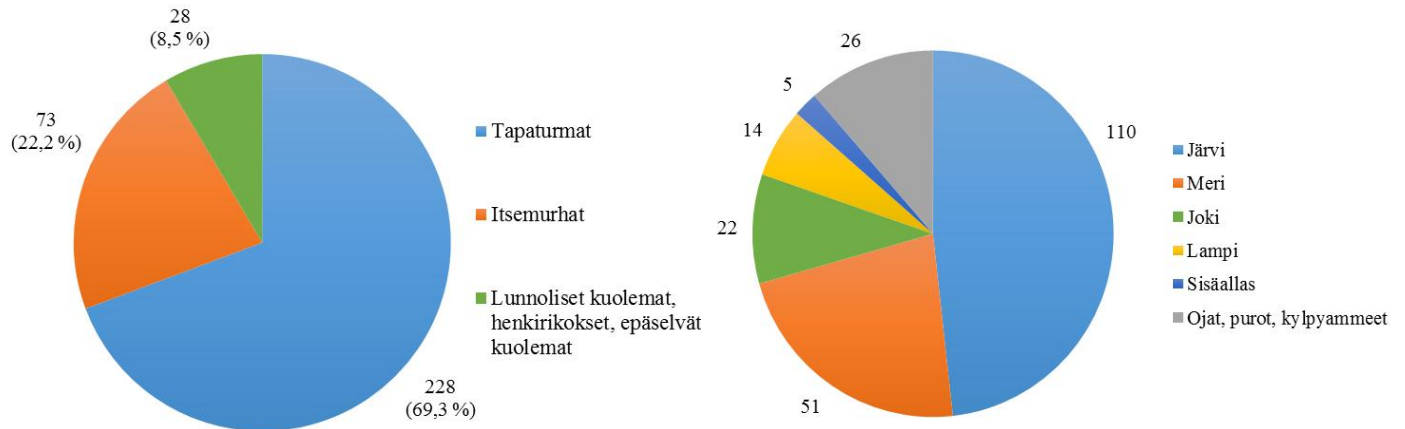
Onnettomuuskeskuksen vuoden seurantajakso 1.4.2010-31.3.2011:

- Hukkumiset painottuvat pääosin kesälle
  - 61 % hukkumisista kesä-elokuun aikana
- Suosituin hukkumispäivä on lauantai
  - Kaksinkertainen määrä muihin viikonpäiviin verrattuna
- Tapaturmaisia hukkumisia 228
  - Valtaosa miehiä (85 %)
  - 59 % humalassa (keskimäärin 2 promillea)
- Itsemurhia hukuttautumalla 73
- Luonnollisia kuolemia, henkirikoksia ja epäselviä kuolemia 28

Tapaturmaiset hukkumiset Suomessa vuosina 1998-2014 (Tilastokeskus)

Veteen liittyvät kuolemantapaukset 1.4.2010-31.3.2011

Hengenpelastuksen perusteet

- **HRAP (Hälytä, Rauhoita, Apuväline, Pelasta)**

- **H** = Hälytä lisääpua, jos suinkin mahdollista ennen kuin aloitat varsinaiset pelastustoimet. Tällä varmistat lisäävun saamisen paikalle.
- **R** = Rauhoita pelastettavaa kertomalla, että apua on tulossa. Se antaa pelastettavalle turvallisuuden tunnetta ja voimia jaksaa vielä vähän aikaa.
- **A** = Etsi apuväline, hae jotain kättä pidempää avuksesi ja turvaksesi, mieluiten jotain kelluttavaa. Jos olosuhteet ovat vaikeat, pyri saamaan apua muilta paikallaolijoilta tai soittamalla 112.
- **P** = Pelasta: lähesty pelastettavaa varoen, mutta ripeästi. Pidä apuväline itsesi ja pelastettavan välissä ja ojenna apuväline pelastettavalle, jos pelastettava on lähellä rantaa. Välineen voi myös heittää hänelle. Auta pelastettava rantaan, tee tarvittavat ensiaputoimenpiteet ja toimita tarvittaessa jatkohoitoon.

Pelastushyppy

- **Veteen hyppääminen aina riski**
  - Matala vesi, kivet, uppotukit, laiturin rakenteet
  - Joka kesä 2-5 ihmistä halvaantuu hypätessään pää edellä pohjaan
- **Tavoitteena, että veteen upottaisiin mahdollisimman vähän**
  - Vältetään pohjaan osumiselta
  - Pään pysyessä pinnalla katse säilyy pelastettavassa
- **Kyseessä pikemminkin veteen astuminen eikä hyppääminen**
  - Rintakehä ja vatsa osuvat veteen lähes vaakatasossa
  - Kädet tekevät vastaliikkeen osuessaan veteen
  - Vedessä jalat saksaavat nopeasti, jotta uinti lähtee käyntii nopeasti

Pelastusuinti

- Katse pysyttävä pelastettavassa siltä varalta, että tämä vajoaa pinnan alle
- Käytännössä normaalia vapaauintia, jossa pää pysyy kokoajan pinnalla
- Jos et osaa vapaauintia, ui rintauintia siten, että pää pysyy pinnalla ja katse on pelastettavassa

Hallintaote ja voimankäyttö vedessä

- **Suoraa kontaktia pelastettavan kanssa pitää aina välttää**
  - Hukkuvan käyttäytyminen primitiivistä selviämiskamppailua
  - Hukkuva ei käsitä pelastajaa ystäväkseen vaan esineenä, jota pitkin tämä voi kiivetä ylös vedestä
  - Pelastettavaa pitäisi ensisijaisesti rauhoitella ja neuvoa tai käyttää apuvälinettä puskurina
- **Jos kontakti on pakollista:**
  - Pelastaja ui uhrin taakse ja ottaa uhrin hallintaotteeseen
  - Hallintaotteessa korostuu kontaktin varmuus, voima ja nopeus
  - Oikea käsi viedään uhrin oikean olkapään yli ja viedää uhrin vasemman kainalon alle
  - Uhri napataan voimakkaasti omaa rintakehää vasten
  - Tarkoituksen estää uhrin rimpuilu ja luoda tälle turvallinen olotila
- **Jos pelastettava pääsee pelastajaan kiinni:**
  - Poliisin pystyttävä pääsemään uhrin otteesta tarpeellista voimaa käyttäen
  - Veden alle sukeltaminen myös vaihtoehtona
    - Hukkumaisillaan oleva uhri ei lähde perään

Sukeltaminen

- **Tajuton ja vettä keuhkoihin vetänyt henkilö vajoaa suoraan alaspäin pohjaan asti jos virtauksia ei ole**
- **Lihavat henkilöt vajoavat hitaammin kuin laihat ja lihaksikkaat**
- **Pelastuksen vaativin osa**
  - Suoritetaan siten, ettei oma henki vaarannu
- **Jos uhria ei löydy muutaman sukelluksen jälkeen**
  - Avustaja ohjaa pelastajaa sukeltamaan oikeassa kohdassa
  - Jatketaan mahdollisimman pitkään
- **Muistettava, että uhri saattaa olla vielä veden alla tajuissaan**

Uhrin kuljetus vedessä

- **Monia eri tapoja**
- **Tärkeintä kuljetuksessa on:**
  - Nopeus
  - Uhrin hengitysteiden pitäminen auki ja pinnalla
- **Uhri selällään, vedetään leuan alta**
- **Uhrin voi vetää myös vaatteista tai hiuksista**

Apuvälineen käyttäminen

- **Merkittävin riskejä pienentävä tekijä**
- **Suotavaa etenkin tilanteissa, joissa uhri on tajuissaan ja hätäntynyt**
- **Toimii samalla kellukkeena ja puskurina**
- **Voidaan ojentaa uhrille**
  - Estää pelastajaan kiinni tarttumisen
- **Voidaan käyttää myös hinaamiseen**
- **Soutuveneisiin pääsee tarpeen tullen käsiksi ampumalla lukko rikki**

Ensiapu hukkumistapauksissa

- **Osittain tajuton tai juuri tajuttomaksi mennyt:**
- **Voimakas puhallus kasvoille noin 10 cm päästä jo veden pinnalla**
  - Saattaa laukaista uhrin hengitysrefleksin
- **Jos kasvoille puhallus ei tehoa > puhallus suuhun**
- **Jos uhrilla on laryngospasmi (kurkunpään kouristus) meneillään, puhallettu ilma kertyy vatsalaukkuun eikä keuhkoihin**
- **Laryngospasmi voi purkautua:**
  1. Äänihuulten lihaksista loppuu happi
  2. Tajuttomuus syvenee
  3. Uhri saa vahvan ulkopuolisen ärsyksen

Hukkuneen elvytys:

1. Uhri käännetään selälleen
2. Hengitystiet avataan
3. **Aloitetaan aina viidellä puhalluksella**
4. 30 painallusta
5. Jatketaan tauotta rytmillä 30:2
6. Jatketaan siihen asti kunnes pelastusalan ammattilaiset antavat luvan lopettaa

Poliisi ja pintapelastus

Lainsäädäntö

- **Poliisilaki 1 Luku 1 §:**

- Ihmishenkien pelastamista ei ole suoraan määritelty poliisin tehtäväksi
- Turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluu kuitenkin myös ihmishenkien pelastaminen
- Myös kadonnan tai onnettomuuden uhriksi joutuneen henkilön auttaminen voidaan katsoa kuuluvan poliisille yleisenä turvallisuustehtävänä ilman erillistä tehtävämäärittelyä

- **Pelastuslaki 1 Luku 3 §:
Yleinen toimintavelvollisuus:**

Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin.

- **Koskee myös poliisia**

Poliisin pintapelastustehtävät

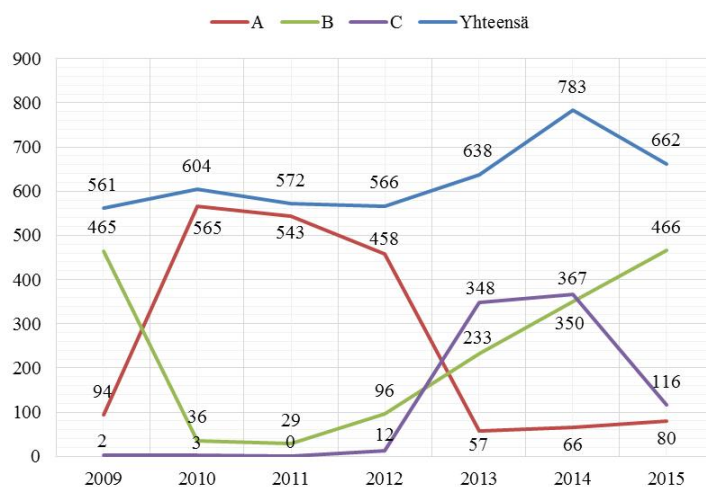
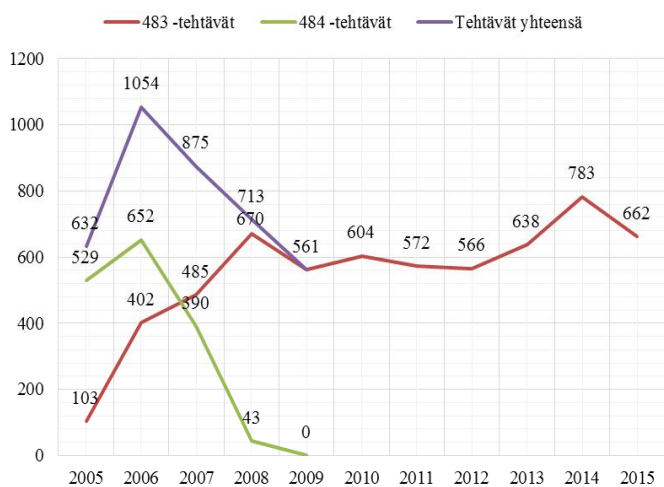
- **483** - Ihmisen pelastaminen: vedestä
- **484** - Vesipelastustehtävä: pintapelastus

Seuraavat tehtävät saattavat myös muuttua pintapelastustehtäviksi:

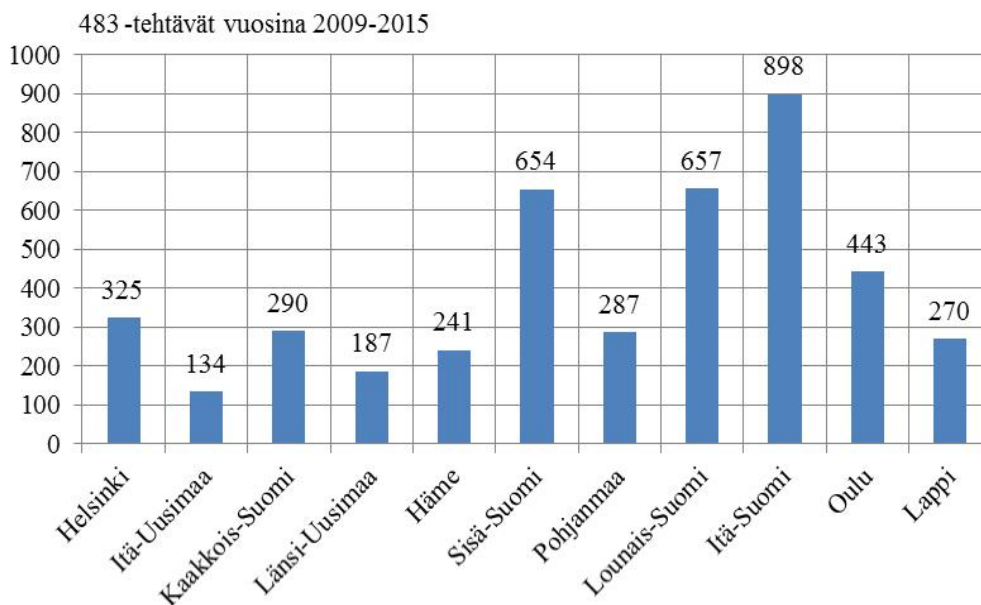
- **390** - Muu pelastustehtävä
- **391** - Itsemurhayritys tai uhka

- Hätäkeskus hälyttää poliisin tehtävälle pääsääntöisesti aina
- Nopeasti kohteeseen ehtivä poliisipartio on avainasemassa pelastustoimien käynnistämässä, pelastusyksiköiden ohjaamisessa sekä luotettavan tiedon saamisesta tapahtumasta.

Poliisin 483-tehtävät ja niiden kiireellisyys

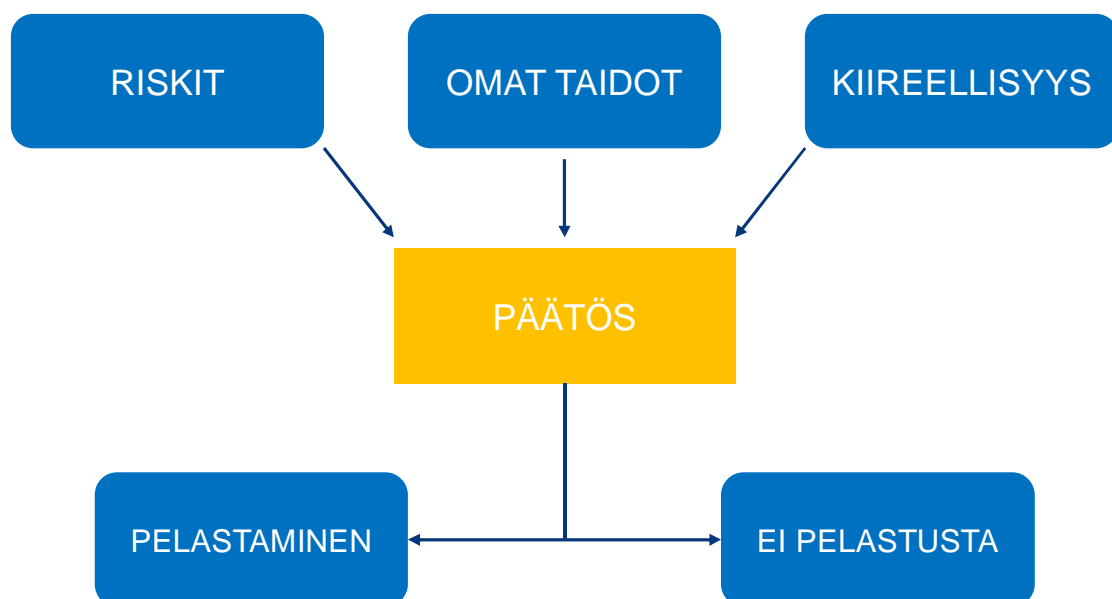
483-tehtävät poliisilaitoksittain 2009-2015

Poliisin toiminta pintapelastustilanteissa

- **Oikeaoppisen toiminnan tarkoituksen ihmishenkien pelastaminen**
  - Pintapelastuksen suorittaminen turvallisesti
  - Pelastusviranomaisten toiminnan tukeminen
- **Ohjeet rakennettu seuraavien asioiden avulla:**
  - Rantapelastajien ohjeet
  - Pelastusviranomaisten toiveet
  - Pelastuslaitoksen toimenpiteet
  - Omat kokemukset
  - Muiden poliisien kokemukset

Arvion tekeminen

Riskit

- **Veden lämpötila**
  - Kylmäkangistuminen
- **Virtaukset**
  - Joet, kapeikot, siltojen alla
- **Pelastettavan paniikin aste**
  - Hukkuva mieltää pelastajan esineenä, jota pitkin tämä voi kiivetä ylös vedestä
- **Veteen hyppääminen**
  - Matala vesi
  - Uppotukit
  - Laiturin tai sillan rakenteet
  - Roju
  - Joka vuosi 2-5 henkilöä halvaantuu
- **Uimataito**
  - Takaisin uudessa pitää uida kahden edestä
- **Uintimatka**
  - Ylöstulopaikka
- **Krampit**
  - Krampin sattuessa ihminen menee vedessä pystyasentoon
- **Aallokko**
  - Vaikeutta havaintojen tekoa ja uintia
- **Veden sameus**
  - Sukeltaessa näkyvyys lähes nolla

Tilanteen kiireellisyyden arviointi

- **Hätäntynyt henkilö**
  - Epäjohdonmukaisia ja nopeita liikkeitä, roiskii vettä
  - Pystyy huutamaan apua
  - Ei välittömässä hengenhädässä
  - Ensisijaisesti rauhoittaminen ja ohjeistus
  - Riskinä tilanteen kehittyminen vaistonvaraiseksi hukkumisreaktioksi
- **Uupunut henkilö**
  - Vähän liikehdintää
  - Ensisijaisesti rauhoittaminen ja ohjeistus
  - Selin rantaan päin olevat henkilöt eivät tarvitse apua
- **Vaistonvarainen hukkumisreaktio**
  - Kestää noin 20-60 sekuntia, jonka jälkeen uhri vajoaa pinnan alle
- **Kiireellisyydessä otettava huomioon myös pelastuslaitoksen saapumisen kesto paikalle**
- **Kysy uhrilta tarvitseeko tämä apua:**
- **Kyllä**
  - Ei vaistonvaraista hukkumisreaktiota käynnissä.
  - Joko hätäntynyt tai muuten avun tarpeessa.
  - Pintapelastukseen valmistauduttava jos rauhoittaminen ja ohjeistus eivät auta.
- **Ei**
  - Ei välttämättä tarvitse apua.
  - Kyseessä voi kuitenkin olla itsetuhoinen henkilö tai henkilö, joka ei kehtaa pyytää apua.
- **Ei vastausta**
  - Vaistonvarainen hukkumisreaktio saattaa olla käynnissä.

Partion tehtävänjako

- **Pelastaja:**
  - Paremman uimataidon omaava poliisi
  - Tekee päätöksen pintapelastuksesta
  - Informoi siitä avustajalle
  - Etsii itselle apuvälineen
  - **Riisuu kaikki varusteet pois**
  - Suorittaa pintapelastuksen
- **Avustaja:**
  - Varmistaa ja viestittää
  - Siirtyy kohtaan mistä näkee pelastajan ja uhrin
  - Huolehtii pelastajan varusteista
  - **Tekee paikanmäärityksen**
  - On yhteydessä pelastusviranomaisten yksikköihin
  - **Ei mene pelastusyksiköitä vastaan jos pintapelastus on käynnissä**

Pintapelastuksen suorittamatta jättäminen

- **Syyt, miksi pintapelastusta ei suoriteta:**
  1. Uhrilla ei ole välitöntä hengenhätää
  2. Pintapelastus on liian vaarallista
- **Molemmat partionjäsenet toimivat avustajan roolissa, jolloin molemmat tekevät uhrin paikanmäärityksen**
- **Paikanmääritys on tehtävä siltä varalta, että uhri vajoaa pinnan alle**
  - Hukkuvä henkilö vajoaa alaspäin suoraan pohjaan
- **Tarkan vajoamiskohdan määrittämisen ansiosta pelastuslaitoksen sukeltajien etsintä voidaan aloittaa oikeasta kohtaa**
  - Vajoamiskohdan tietämisen tärkeys korostuu etenkin sameissa ja syvissä vesissä

Paikanmäärityksen tekeminen

- **Yksin:**

- Uhrin takaa etsitään kiintopiste esimerkiksi vastakkaisesta rannasta
- Mielessä piirretään suora linja itsensä, uhrin ja kiintopisteen välille
- Paikanmäärityksen on oltava jatkuvaa

- **Kahdestaan:**

- Tarkempaa ja luotettavampaa
- Partion jäsenet erkaantuvat toisistaan rannalla
- Välimatkan on oltava tarpeeksi pitkä
- Kahden linjan välinen leikkauslinja osoittaa uhrin paikan
- Paikanmäärityksen on oltava jatkuvaa

Esimerkkitilanteita

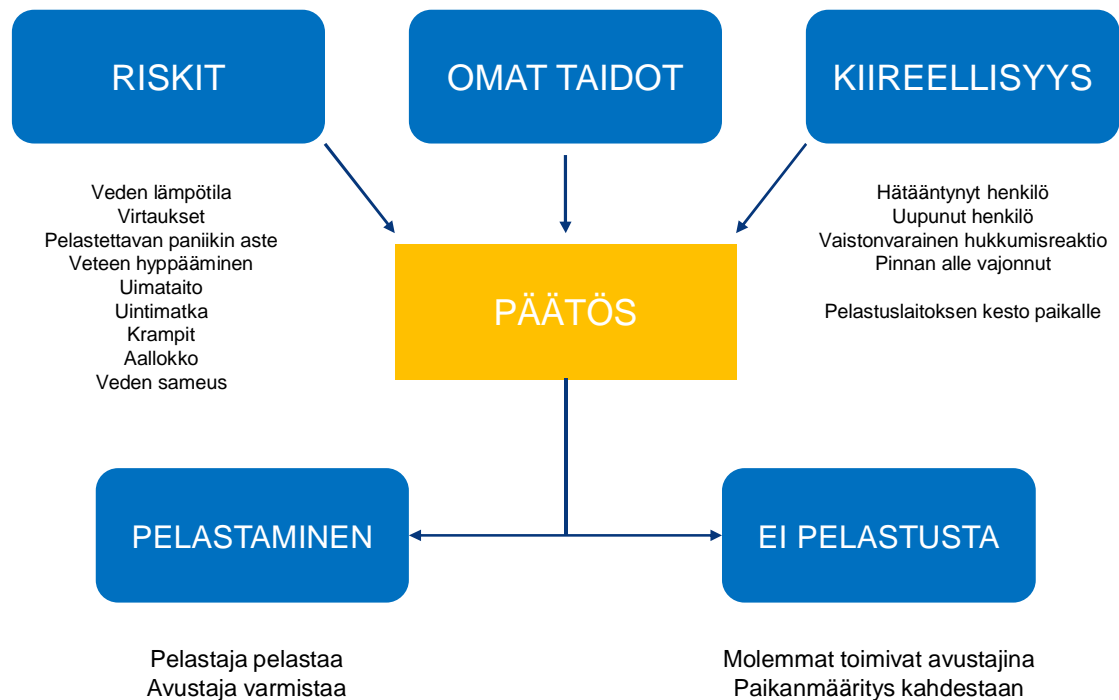
Hätäntynyt henkilö pinnalla

- Rauhoittaminen ja ohjeistus
- Kiireellisyysarviointi
- Avustaja varautuu omiin tehtäviin
  - Viestintä
  - Paikanmääritys
- Tarvittaessa pintapelastuksen suorittaminen
- Jos tilanne ei ole akuutti
  - Jatkuva seuranta ja arviointi

Uhri vajoaa pinnan alle

- Pelastaja ui vajoamiskohtaan
- Muutama sukellus
- Avustaja tehnyt paikanmäärityksen
  - Ohjaa pelastajaa sukeltamaan oikeassa kohdassa

Arvion tekeminen

Poliisin kohtaamat erityisolosuhteet

- Satamaolosuhteet
- Itsetuhoiset henkilöt
- Kylmä vesi

Satamaolosuhteet

- **Kaupungit rakentuneet vesistöjen ympärille**
- **Yleisötapahtumat**
  - Alkoholin vaikutuksen alaiset ihmiset
- **Erityisenä riskinä veteen meneminen ja sieltä pois pääseminen**
- **Satamista pitäisi aina löytyä pelastusvälineitä**

Ui poliisia karkuun ja hukkui

Kotimaa Julkaistu 04.06.2015 10:19

Mies hukkui - Ui karkuun poliisia

Mies kuoli torstain vastaisena yönä Lohjalla uituaan poliisia karkuun. Päivystävän palomestarin mukaan kaksi miestä olivat oleskelleet Aurlahden satamassa, kun poliisi oli mennyt keskustelemaan heidän kanssaan. Toinen miehistä oli hypännyt veteen ja vajonnut pinnan alle laiturin lähetyvillä. Päivystävän palomestarin mukaan poliisi yritti pelastaa miehen vedestä pelastusveneen avulla, muttei löytänyt häntä.

Palomestarin mukaan arviolta 25-vuotias mies oli ollut veden alla noin kaksikymmentä minuuttia ennen kuin pelastuslaitos sai hänet ylös. Mies kuoli elvytysyrityksistä huolimatta.

Pelastuslaitos sai hälytyksen Laiturikadulle hieman ennen kello kolmea torstain vastaisena yönä.

Kylmässä vedessä uiminen

- **Kylmä vesi heikentää ihmisen toimintakykyä huomattavasti**
  - Lievässä hypotermiassa (32-35 °C astetta) esiintyy voimakasta lihasvärinää ja raajojen liikuttaminen on hidasta ja vaikeaa
- **Riskinä ei suoranaisesti hypotermia vaan kehon jäähtymisestä johtuva kangistuminen**
- **Hyvät uimarit pystyvät uimaan 5 °C asteisessa vedessä noin 7-12 minuuttia ennen uupumista**
- **0 °C asteisessa vedessä uintiaika korkeintaan muutamia minuutteja**
  - Tällöin uintimatka noin 50 metriä

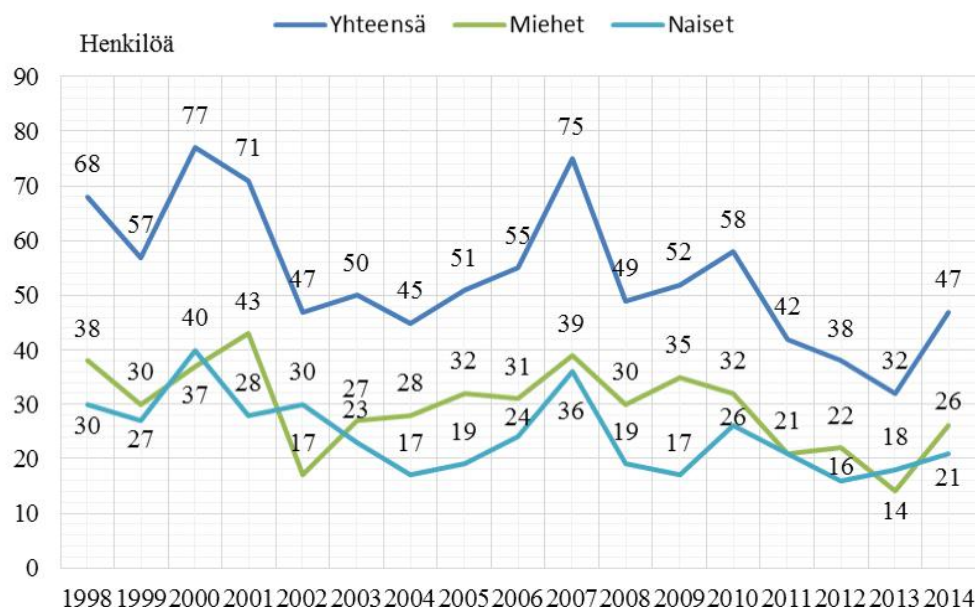
Case Saimaan kanava

- Hätäkeskus antoi ilmoituksen, jonka mukaan poikalapsen oli havaittu pudonneen Saimaan kanavaan.
- Paikalle lähti useita pelastuslaitoksen yksiköitä ja kaksi poliisin yksikköä. Vuoroaan lopettamassa ollut konstaapeli lähti myös paikalle ja huomasi kohteeseen päästyään, että kanavan puolivälissä oli veden pinnalla nähtävissä hahmo, jota oli syytä epäillä ihmiseksi.
- Konstaapelin saapuessa paikalle kohteessa ei ollut vielä yhtään pelastuslaitoksen yksikköä. Oman turvallisuutensa uhalla konstaapeli meni veteen ja nouti uimalla veden pinnalla kelluneen hahmon, joka osoittautui kanavaan pudonneeksi lapseksi.
- Lapsen elvytys aloitettiin välittömästi ja hänet toimitettiin Etelä-Karjalan keskussairaalaan, missä lapsi todettiin menehtyneeksi.
- Konstaapelin uima matka oli noin 50 metriä ja veden lämpötila oli lähellä jäätymispistettä. Hypotermian aiheuttaman kangistumisen johdosta konstaapeli joutui suorituskykynsä ääri rajoille ja oli konkreettisesti vaarassa hukkuu itsekkin. Päästyään uimalla kuljettamansa lapsen kanssa rantaan konstaapeli oli jo siinä tilassa, ettei päässyt kanavasta ylös ilman ulkopuolisten apua.
- Konstaapelille luovutettiin toiminnasta hopeinen ansiomitali.

Itsetuhoiset henkilöt

- **Usein päihteiden tai lääkkeiden vaikutuksen alaisina**
  - 65 % käyttänyt keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä
- **Hukuttautumista yrittävien pelastaminen vaarallista**
  - Uivat karkuun
  - Vastustelevat
  - Vaatteet yleensä päällä
  - Kiviä tai muita painoja taskuissa
  - Voivat sitoa itsensä johonkin uppoavaan esineeseen kiinni
- **Pelastuslaitoksen pintapelastajat voidaan valtuuttaa voimakeinojen käyttöön hakiessaan pelastusta vastustavaa henkilöä vedestä**
  - Poliisilaki 2 Luku 17 § 3 mom.

Itsemurhat hukuttautumalla 1998-2014

Case itsemurhan yrityys

- Kesä, viikonloppuyö. Ravintoloiden sulkemisen jälkeen hätäkeskus antoi tehtävän 483A.
- Ilmoituksen mukaan mies oli hypännyt kävelysillalta läheiseen jokeen ja tämän naisystävä yrittää parhaillaan pelastaa tätä vedestä. Paikalle hälytettiin pelastusviranomaisten lisäksi kaksi poliisipartiota.
- Epäselvää kummalla puolella jokea uhri on. Poliisipartiot menivät eri puolille.
- Sillalta hypänneen miehen naisystävä oli mennyt veteen ja raahannut tämän joen reunalle saamatta tätä enää joesta ylös.
- Toinen poliisipartio pääsi auttamaan naista ja mies saatiin ylös vedestä. Virven kautta pelastuslaitokselle ilmoitettiin, ettei sukeltajille ole tarvetta, koska mies oli jo rannalla.
- Mies oli tajuton mutta hengitti. Tajuttomuus johtui ilmeisesti siitä, että mies oli hypännyt sillalta noin 4 metrin korkeudesta veteen ja osunut kivikkoiseen pohjaan pää edellä.
- Pelastuslaitos saapui paikalle muutamassa minuutissa johtoyksiköllä, ambulanssilla ja yhdellä pelastusyksiköllä.
- Naisystävän kertomuksen perusteella oli pääteltävissä, että mies yritti itsemurhaa. Sillalta hypännyt mies selvisi hengissä, mutta halvaantui vyötäröstä alaspäin.

Viranomaisyhteistyö

- **Pelastuslain 46 § velvoittaa viranomaisia toimimaan onnettomuustilanteissa tehokkaasti:**

Valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia -- toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

- **Haasteet:**

- Johtosuhteet
- Viestintä
- Yhteinen toiminta

Pelastuslaitokset

- Pelastuslaitoksilla vuosittain noin 400 tehtävää, jossa ihminen joudutaan pelastamaan vedestä
- Pintapelastus kuuluu jokaisen ammattipalomiehen peruskoulutukseen
- Vesipelastusvalmius jaettu kolmeen osaan:
  - I – Välitön vesisukellusvalmius
  - II – Muu vesisukellusvalmius
  - III – Pintapelastusvalmius
- Jokainen pelastuslaitos pitää jatkuvasti yllä vähintään pintapelastusvalmiutta

Kuka pintapelastustilannetta johtaa?

- Pelastuslain 5 luvun 35 §:n mukaan pelastusviranomaisen pelastustoiminnan johtajalla on yleisjohtovastuu onnettomuustilanteissa, joissa pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia
  - Suolaisessa vedessä tapahtuvan vesipelastustehtävän johtovastuu on **rajavartioloitoksella** ja **meripelastuskeskuksella**
  - Sisävesillä johtovastuu on alueen **pelastuslaitoksella**
- Tilanteiden monimutkaisuuksien ja kiireellisyydestä johtuen kaikkia viranomaisten välisiä johtosuhteita ei voi etukäteen lain tasolla selkeästi määritellä.
- Pääsääntönä voi kuitenkin pitää, että johtovastuu on sillä viranomaisella, jonka lakisääteisestä tehtävästä on kyse
- Johtosuhteiden pohdinta ei saa vaikuttaa pelastustehtävän suorittamiseen.
- Poliisi on pintapelastuspaikalla ennen pelastusviranomaista:
  - Käytännössä poliisi johtaa tilannetta paikan päällä
  - Matkalla oleva pelastustoimen johtaja voi antaa lisäohjeita
- **Viestiyhteyden pitäminen ja kommunikointi on tilanteessa tärkeää!**

Pelastuslaitosta palveleva toiminta

Viestintä todella tärkeää:

- **Tehtävän yleistiedot - (esimerkiksi onko onnettomuudessa vene, auto tai uimari)**
- **Montako pelastettavaa vedessä on**
- **Onko pelastettava pinnalla vai pinnan alla**
- **Kuinka kaukana rannasta pelastettava on**
  - Vesisukeltajan turvaköysi on 50 metriä pitkä. Tätä pitemmillä etäisyyksillä vesisukelluksessa tarvitaan apuna venekalustoa, jolloin poliisin pitää selvittää myös onko lähistöllä sopivaa veneenlaskupaikkaa. Pintapelastajilla köyttä on 200-300 metriä
- **Pääseekö pelastusyksiköllä rannan läheisyyteen**
  - Vesistöjen lähelle tulee harvemmin osoitteella varustettuja teitä
- **Jos tehtävä vaatii vesisukellusta ja vesiliikenne tapahtumapaikalla on vilkasta, sukeltajien työturvallisuuden varmistamiseksi vesiliikenne tulee pysäyttää etsintäalueen välittömästä läheisyydestä**

Mitä sinä voit tehdä poliisin pintapelastustoiminnan jatkuvan kehittämisen hyväksi?

- **Kirjaa pintapelastustilanteet ja läheltäpiti-tilanteet ylös**
  - S-ilmoitus
  - Kattava suorite POKE:lle
- **Pidä uimataitoasi yllä!**

Tärkeimmät asiat

- **Miltä hukkuminen näyttää**
"Tikapuita pitkin kiipeäminen"
- **Pintapelastuksen riskit**
- **Kylmä vesi!**
- **Tehtävänjako partiossa**
  - Pelastaja (päätöksen tekeminen)
  - Avustaja (varmistaminen, viestintä)
- **Paikanmääritys**
- **Oltava jatkuva**
- **Pelastuslaitokselle välitettävät tiedot**
  - Pelastettavan etäisyys rannasta
  - Ohjeistaminen paikalle

Kiitos